

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.

Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 48 (512) 25-31 dekabr, Çileyə pəş, sal. il 2022
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

XALQIMIZI DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ HƏMRƏYLIYI GÜNÜ VƏ YENİ İL MÜNASIBƏTİ İLƏ TƏBRİK EDİRİK!

Səh. 2

Prezident İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə xalqı təbrik edib

Səh. 4

Tahir Süleyman İraq respublikasının Prezidenti ilə görüşü

Səh. 7

Peyama Serok Barzanî ya ji bo serê sala nû ya zayînî

Səh. 8

Serok Nêçîrvan Barzanî sala nû ya Zayînî pîroz kir

Səh. 7

Mesrûr Barzanî: Em bi baweriya bi xwe ve li sala nû dinêrin

Səh. 12

İro 11mîn salvegera koça dawî ya navdarê gelê Kurd Mehmedê Siloyê Bava ye

Səh. 3

Tərtədə "Qurtuluşdan Zəfərə" adlı sənədli filmin ilk sınaq çekilişləri olub

Daşkəsəndə şəhid ailələrinə orden və medallar təqdim edilib

Diyarbakir bi fermî wek 'Bajarê Şaristaniyan' hat tomarkirin

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Li navçe û taxên Amedê bi gel re hatin ba hev

Nünerê ENKSê: Tirkîyê daye xuyakirin ku ew ê li dijî opozisyon û gelê Sûri tevnegere

Dixwazın statuya koletiyê ya kurdan bidomînin!

Səh. 8

Dadgeha İranê 62 meh cezaya girtigehê li niviskareke Kurd biri

Səh. 11

Hevdîtina Rûsyayê, Tirkîyeyê, Sûriyeyê ji bo kurdan nişan a fealeketekê nû ye

Səh. 13

Bajarê Amûdê, Şewata Sînemayê, Mihemedê Seid Axa û Mirina Üsivkê Çelebi

Səh. 9

Sersala we pîroz be

Prezident İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə xalqı təbrik edib

- Əziz həmvətənlər.

Bir il əvvəl Yeni il bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciət edərkən demişdim ki, əminəm, 2022-ci il də ölkəmiz üçün uğurlu olacaq. Belə də oldu. Qarşımızda duran bütün vəzifələr icra edildi, Azərbaycan daha da gücləndi.

İki il əvvəl döyüş meydanında qazandığımız tarixi Qələbəmizi siyasi müstəvidə daha da möhkəmləndirdik. Bu ilin oktyabr ayında Praqa və Soçi görüşlərində Ermənistan ölkəmizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini rəsmən tanıdı. Hesab edirəm ki, bundan sonra Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması üçün bütün şərtlər təmin edildi və Azərbaycan tərəfindən təklif olunmuş məlum beş prinsip əsasında sülh müqaviləsi imzalana bilər.

Bu il biz hərbi gücümüzü daha da artırmışıq, bu sahəyə daim böyük diqqət göstərilir. Azərbaycan həm İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə öz hərbi gücünü göstərmişdir, eyni zamanda, müharibədən keçən iki il ərzində biz aparılan islahatlar nəticəsində, yeni silahlı birləşmələrin yaradılması nəticəsində, silahlar və müasir texnika ilə ordumuzu təchiz etməyimiz nəticəsində daha da böyük hərbi potensiala malik olduq.

Bu il bir neçə hərbi əməliyyat keçirildi və bu əməliyyatlar döyüş qabiliyyətimizin yüksək səviyyədə olmasını bir daha təsdiqlədi. Fərrux əməliyyatı, "Qisas" əməliyyatı, eyni zamanda, sentyabr ayında Azərbaycan və Ermənistan sərhədi istiqamətində gedən toqquşmalar bizim növbəti parlaq qələbəmizlə nəticələndi. Sərhəd toqquşmaları nəticəsində Azərbaycan bir çox əlverişli strateji yüksəkliklərdə öz mövqelərini daha da möhkəmləndirə bildi.

Avqustun 26-da - nəzərdə tutulmuş vaxtdan xeyli əvvəl biz Laçın şəhərini də azad etdik və eyni zamanda, Laçın rayonunun Zabux və Sus kəndlərinə də qayıtdıq. Bu da böyük nailiyyətdir. Artıq Laçın şəhərində çox genişmiqyaslı quruculuq-bərpa işləri aparılır. Əminəm ki, biz 2023-cü ildə laçınlıları Laçına qaytaracağıq, ilk keçmiş köçkünlər öz doğma torpağına qayıdacaqlar.

Eyni zamanda, bu il Ağalı kəndində həyat artıq bərpa edilib. Birinci layihə icra edilmişdir və zəngilanlılar öz doğma torpağına qayıtmışlar. Bu, tarixi hadisədir. Çünki müharibədən iki il keçmədən – cəmi il yarımından sonra biz artıq birinci keçmiş köçkünləri öz

doğma torpaqlarına qaytarmışıq, onlar üçün gözəl şərait yaratmışıq. Bu, bir daha onu göstərir ki, dövlətimiz güclüdür və iradəmiz yerindədir. Eyni zamanda, bu, xalqımızın böyüklüyünü göstərir. Onu göstərir ki, bizim vətəndaşlarımız öz dədə-baba torpaqlarına bağlıdır, necə deyərler, torpaq çəkir. Hətta heç vaxt o yerləri görməyən gənclər, uşaqlar, məktəblilər böyük həvəslə Ağalığa qayıdıblar və bu, bir daha xalqımızın böyüklüyünü göstərir. Onu göstərir ki, məcburi köçkünlər qayıdış gününü səbirsizliklə gözləyirlər.

Böyük Qayıdış Proqramı uğurla icra edilir. Bir neçə şəhərdə artıq inşaat işləri geniş vüsət almışdır. İlk növbədə Şuşa, eyni zamanda, Ağdam, Füzuli, Zəngilan, Laçın şəhərlərində geniş quruculuq işləri gedir, xəstəxanalar, məktəblər, yaşayış binaları inşa edilir. Bununla bərabər, 10-dan çox kəndin Baş planı təsdiqləndi və bir neçə kəndin təməlini mən şəxsən qoymuşam. Bütövlükdə deməliyəm ki, azad edilmiş bütün şəhərlərimizin və qəsəbələrimizin Baş planları hazırlandı, təsdiqləndi. Bütün işlər Baş planlar əsasında gedəcək. Eyni zamanda, Böyük Qayıdış Proqramında bizim bütün planlarımız öz əksini tapıb və əminəm ki, yüz minlərlə keçmiş köçkün yaxın gələcəkdə öz doğma torpağına qayıdacaq.

Əlbəttə ki, bununla paralel olaraq, minatəmizləmə işləri aparılır. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan bizə dəqiq mina xəritələrini verməyib, 300-ə yaxın azərbaycanlı müharibədən sonrakı dövrdə mina faciəsi nəticəsində ya həlak olmuş, ya da ağır yaralanmışdır.

Bu il biz Zəngilan Beynəlx-

alq Hava Limanının açılışını etdik. Bu, azad edilmiş torpaqlarda ikinci hava limanıdır. Üçüncü hava limanı isə maksimum iki ildən sonra istifadəyə veriləcək.

Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə əlaqədar genişmiqyaslı işlər aparılır, dəmir yolları, avtomobil yolları çəkilir. Zəngəzur dəhlizinin açılması mütləq olmalıdır, Ermənistan bunu istəsə də, istəməsə də. Biz ortaya güclü iradə qoymuşuq, bütün işlər plan üzrə gedir. Bizim tələbimiz əsaslıdır və ədalətli. Azərbaycanın əsas hissəsi ilə onun ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə bizim bağlan-tımız olmalıdır və olacaqdır.

Azad edilmiş ərazilərdə bizim tarixi binalarımız, o cümlədən məscidlərimiz əsaslı şəkildə bərpa edilir və yenidən inşa olunur. Mən bu rəqəmi səsləndirmişdim, ermənilər işğal dövründə 67 məsciddən 65-ni tamamilə yerlə-yeksan etmişlər. Onların bərpası, yenidən qurulması faktiki olaraq artıq başlamışdır və təmirə ehtiyacı olan məscidlər də təmir edilir. Onu da bildirməliyəm, bizim dini abidələrimizin inşası və təmiri ilə bağlı əsas rol Heydər Əliyev Fondu oynayır. Faktiki olaraq bütün məscidlər Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə yenidən inşa edilir.

Əlbəttə ki, bütün bu nailiyyətlərə çatmaq üçün bizim güclü iqtisadiyyatımız olmalıdır və iqtisadi müstəqillik çoxdan təmin edilib. Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında nadir ölkələrdəndir ki, heç kimdən iqtisadi və siyasi cəhətdən asılı deyil. Əgər bu ilin iqtisadi göstəricilərinə nəzər salsaq görərik ki, postpandemiya dövrü üçün nəticələr qənaətbəxşdir. İqtisadiyyat təxminən 5

faiz artıb, qeyri-neft sektorunda 9 faizdən çox artıb. Bununla bərabər, bizim ümumi daxili məhsulumuz bu il rekord həddə - 130 milyard manata çatıb. Bu, tarixi nailiyyətdir. Bununla paralel olaraq bizim xarici dövlət borcumuz xeyli azalıb. Bu vəzifəni bir neçə il bundan qabaq mən hökumət qarşısında qoymuşdum ki, bizim xarici borcumuz ümumi daxili məhsulumuzun 10 faizinin altında olmalıdır. Keçən il 17 faiz idi, bu ilin son nəticələrinə görə 9,5 faizdir. Müqayisə üçün deyə bilərəm ki, bəzi inkişaf etmiş ölkələrdə xarici borc ümumi daxili məhsulun 100, 120, hətta 150 faizini təşkil edir. Yəni, biz tamamilə beynəlxalq maliyyə institutlarından asılı deyilik.

Əlbəttə, biz ümid edirik ki, beynəlxalq donor təşkilatları öz diqqətini bizə də istiqamətləndirəcəklər. Çünki bu dərəcədə böyük dağıntılar tarixdə olmayıb. Yəni, Azərbaycan böyük ekoloji fəlakətlə, urbisidlə üzleşib. Ancaq əfsuslar olsun ki, beynəlxalq donor təşkilatları bizə bir manat, ya bir dollar kömək etməyiblər. Nəinki donor təşkilatları, heç kim bizə kömək etmir, bütün bərpa işlərini öz hesabımıza aparırıq və aparacağıq.

Bu il energetika sahəsində çox əlamətdar hadisələr baş verib. İlin ortasında Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair memorandum imzalanmışdır. Artıq bu memorandum icra edilir, Azərbaycan dünya bazarlarına öz təbii qazının ixracatını artırır. Bu ilin sonunda - dekabrın 17-də isə yeni böyük meqalayihəyə start verildi. Qara dənizin dibi ilə elektrik kabelinin çəkilişi imkan verəcək ki, Azərbaycan bu sahədə də öz rolunu daha geniş miqyasda oynasın. Çünki

bu elektrik enerjisinin əsas təchizatçısı Azərbaycan olacaq və bu, yaşıl enerji olacaqdır. Mən artıq bir neçə dəfə demişdim ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yaşıl enerji zonası olmalıdır. Artıq biz buna nail oluruq və olacağıq. Eyni zamanda, Azərbaycanın çox geniş bərpaolunan enerji mənbələri həm ölkəmiz üçün, həm də dünya üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mən bu rəqəmləri bu yaxınlarda səsləndirmişdim, təsdiq edilmiş bərpaolunan enerji mənbələrinin potensialı 184 min meqavatdır. Bunun 157 mini Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda mövcuddur. Yəni, bu, ölkəmizi əvəzolunmaz tərəfdaşa, enerji sahəsində əvəzolunmaz tərəfdaşa çevirəcəkdir.

Biz ənənəvi olaraq regional inkişaf proqramı ilə ciddi məşğul olmuşuq. Mənim regionlara bu il 30 səfərim olubdur, o cümlədən 21 səfər azad edilmiş torpaqlardır.

Mən bu ili "Şuşa İli" elan etmişdim. Şuşanın 270 illiyini biz çox geniş və böyük təntənə ilə qeyd etdik. Gələn il isə "Heydər Əliyev İli" elan edilib. Gələn il biz Ulu Öndərin 100 illik yubileyini qeyd edəcəyik. Heydər Əliyevin xatirəsinə ən böyük hörmətimiz onun yoluna sədaqətimizdir. Biz bu yolla gedirik və bu gün Azərbaycan realıqları, uğurlar, qələbələr, bax, bu yolun təməlinə dayanıb.

Bu gün Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günüdür. Dünyada yaşayan bütün soydaşlarımızı ənənəvi olaraq səmimiyyətlə salamlayıb, onlara uğurlar arzulayıram. Onlar bilirlər ki, güclü müstəqil Azərbaycan dövləti var və onların arxasında dayanır. Əminəm, bu gün xaricdə yaşayan azərbaycanlılar haqlı olaraq fəxr edirlər ki, müstəqil Azərbaycanın, müzəffər Azərbaycanın övladlarıdır.

Bu il Şuşada keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı tarixi hadisə idi. Bu qurultayın məhz Şuşada keçirilməsi çox böyük rəmzi mənə daşıyırdı. Necə ki, Azərbaycan cəmiyyəti, Azərbaycan vətəndaşları bir yumruq kimi birləşib, əminəm, dünya azərbaycanlıları, onların mütləq əksəriyyəti də eyni yanaşma göstərəcəklər. Hər halda güclü Azərbaycan dövləti onlar üçün böyük dayaqdır.

Əziz həmvətənlər.

Mən sizi Yeni il bayramı və Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, cansağlığı, uğurlar arzulayıram.

Bayramınız mübarək olsun!

Daşkəsəndə şəhid ailələrinə orden və medallar təqdim edilib

Dekabrın 30-da Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əliyev Prezident cənab İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamlarına əsasən təltif olunan ərazilərimizin işğaldan azad olunması uğrunda aparılan hərbi əməliyyatlarda iştirak edərək igidlik və şücaət göstərmiş, vəzifə bor-

cunu və döyüş tapşırıqlarını ləyaqətlə və vicdanla yerinə yetirərək Vətən müharibəsi və Ermənistanın sentyabr təxribatı zamanı şəhidlik zirvəsinə yüksəlmiş hərbi qulluqçuların ailələrinə orden və medalları təqdim edib.

Orden və medalların təqdimetmə mərasimində Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin məsul işçiləri, hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, SHXÇDX-nin rayon bölməsi, şəhidlərin ailə üzvləri və qazilər iştirak ediblər.

Əvvəlcə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizin əziz xatirəsi anılıb.

İcra başçısı Əhəd Əliyev çıxış edərək deyib:

- Möhtərəm Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev Vətən müharibəsində cəbhədə döyüşən Azərbaycan Ordusuna yüksək peşəkarlıqla rəhbərlik etməklə yanaşı, həm də informasiya cəbhəsində mübarizə

nəfər şəhidimizin ordenlərini yaxınlarına təqdim edirik. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin, qazilərimizə şəfa versin.

Müstəqil dövlətimizin inkişafının əsasını təşkil edən Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasətini uğurla davam etdirən, onun ideyalarının siyasi varisi möhtərəm Prezidentimizin cənab İlham Əliyevə və onun ən yaxın silahdaşı Birinci vitse-prezident hörmətli Mehriban xanım Əliyevaya şəhid ailələrimizə və qazilərimizə, o cümlədən müharibə iştirakçılarına hər zaman göstərdikləri diqqət və qayğıya görə rayonumuzun şəhid valideynləri, qaziləri və bütün Daşkəsənliyə adından dərin təşəkkürümüzü və minnətdarlığımızı bildirir, onları qarşıdan gələn 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, ən xoş arzularımızı çatdırırıq. Allah Prezidentimiz cənab İlham Əliyevi qorusun, Prezidentimiz cənab İlham Əliyev də xalqımızı, dövlətimizi.

Sonra icra başçısı Əhəd Əliyev Prezident cənab İlham Əliyevin Sərəncamları ilə təltif olunmuş şəhidlərimizin orden və medallarını onların ailə üzvlərinə təqdim edib.

Şəhid ailələri və qazilər onlara göstərilən həssas münasibətə və hərtərəfli dövlət qayğısına görə Prezident cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident hörmətli Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Uşaq Evinde görüş

Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə Uşaq Evinde 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə bayram şənliyi təşkil edilib. Tədbirdə Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, iş adamı Bəhram Məmmədov və Aparatın məsul əməkdaşları iştirak ediblər.

Niyazi Bayramov bildirib ki, uşaqlar cəmiyyətin sabahıdır. Bu gün uşaq və yeniyetmələrə göstərilən diqqət və qayğı, onlara yaradılan hərtərəfli şərait dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir və bu sahə ölkə rəhbəri Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban

xanım Əliyevanın daim nəzarətindədir. Şəhər rəhbəri uşaqları 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə təbrik edib, onlara xoşbəxt həyat arzulayıb.

Uşaq evinin sakinləri bir-birindən maraqlı səhnəciklərlə çıxış ediblər. Şaxta Baba və Qar qızın tədbirdə iştirakı isə bayram şənliyinə daha da maraqlı qatıb. Balaca fidanlar milli və xarici musiqilərin fonunda çıxış edib, müxtəlif rəqs nümunələri nümayiş etdirib, şeir parçaları səsləndiriblər.

Bədi hissədən sonra uşaqlar üçün bayram süfrəsi açılıb, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən Uşaq Evinin sakinlərinə müxtəlif bayram hədiyyələri təqdim edilib.

Sonda Gəncə Şəhər Uşaq Evinin direktoru Nazilə İsmayılova Uşaq Evinin sakinlərinə göstərilən diqqət və qayğıya görə ölkə rəhbəri İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkürünü bildirib.

Tərtədə "Qurtuluşdan Zəfərə" adlı sənədli filmin ilk sınaq çəkilişləri olub

Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin, Bərdə Regional Mədəniyyət idarəsinin və AVMVİB-nin Tərtər regional nümayəndəliyinin birgə təşkilatçılığı ilə "Qurtuluşdan Zəfərə" adlı sənədli filmin ilk sınaq çəkilişləri olub.

Tədbirdə Tərtər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov, hüquq mühafizə orqanlarının rəhbərləri, idarə, müəssisə və təşkilat rəhbərləri, şəhid valdeynləri, qazilər, veteranlar, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Əvvəlcə tədbir təşkilatçıları Ulu Öndər Heydər Əliyevin abidəsini və Şəhidlər Abidə Kompleksini ziyarət edib, önünə gül dəstələri düzərək xatirələrini ehtiramla anıblar.

Tədbirdə çıxış edən Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni təqvim ilinin başlanması münasibətilə tədbir iştirakçılarına təbrik edib. Qeyd edib ki, ölkə rəhbəri, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında

44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan tarixi qələbə hesabına qarşıdan gələn 2023-cü ili qalib xalqın nümayəndələri kimi qarşılayırıq.

Bildirib ki, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ilin sentyabr ayının 27-də rəşadətli Azərbaycan Ordusu əks hücuma keçərək işğal altında olan torpaqlarımızı azad etdi. Son 200 il ərzində ilk dəfə olaraq ermənilərlə olan münaqişə Qələbə ilə başa çatdı. Vətən müharibəsi günlərində dövlətimizin başçısı, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev özünü dahi ictimai-siyasi xadimdən əlavə həm də bacarıqlı sərkərdə kimi göstərdi və Ermənistan kapitulyasiya aktını imzalamağa məcbur edildi. Bu isə Prezident İlham Əliyevin dahi intellekti və müdrik siyasəti sayəsində əldə olundu. Vurğulayıb ki, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə düşmən üzərində qazanılan şanlı Qələbədə Ordumuzun və döyüşlərdə iştirak edən əsgər və zabitlərimizin qəhrəmanlığı xüsusi qeyd

edilməlidir. Biz döyüşlərdə şəhid olmuş soydaşlarımızın ruhu qarşısında baş əyir, onlara Ulu tanrıdan rəhmət diləyirik. Qədirbilən xalqımız onları heç vaxt yaddan çıxarmayacaq.

Rayon rəhbəri qeyd edib ki, Vətən müharibəsində məkrli

düşmən müharibənin aparılmasının beynəlxalq hüquq normaları ilə müəyyən olunmuş qaydalarını pozaraq, dəfələrlə Tərtər şəhəri də daxil olmaqla 40 yaşayış məntəqəsinə 16 min 277 top, tank, qrad mərmisi, 21 qadağan olunmuş raket atıb.

Ancaq tərtərilər bir gün də olsun öz doğma yurdlarını və ev-eşiklərini tərk etməyib, evləri dağılsa da, şəhidlər versə də, ön cəbhədə olduğu kimi arxa cəbhədə də qəhrəmanlıq, şücaət göstəriblər.

Tədbirdə Tərtər RPŞ-nin rəisi, polis polkovniki Elçin Qasımov, Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı Anar Əliyevin atası Vaqif Əliyev, birinci qrup Vətən Müharibəsi əlili Kamil Səfərli, birinci qrup Qarabağ müharibəsi əlili Vidadi Məmmədov çıxış edərək 44 günlük Vətən müharibəsində rəşadətli Azərbaycan Ordusunun Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazandığı tarixi Qələbədə, şəhidlərin Vətən müharibəsində göstərdikləri döyüş şücaətindən, gənclərə nümunə olmalarından, ordu-xalq-iqtidar birliyindən danışıb, şəhidlərin xatirəsinin daim qəlblərdə yaşayacağını bildiriblər.

Tədbir iştirakçıları çəkilməsi nəzərdə tutulan "Qurtuluşdan Zəfərə" adlı sənədli filmin lahiyəsi barədə öz fikir və təkliflərini bildiriblər.

Sonra tədbir ədəbi-bədii kompozisiya ilə davam etdirilib.

Tahir Süleymanın İraq Respublikasının Prezidenti ilə görüşü

Unudulmaz xatirələr

İraq Respublikasının Prezidenti cənab Bərhəm Salehin dəvəti ilə, "Azərbaycan Kürdləri" İctimai birliyinin

məsələlərə bir başa cənab Prezident nəzarət edir.

Dedim ki, əgər lazım bilirsinizsə, ehtiyac varsa İraqın indi-

nan Kürdüstan Muxtariyyatını, orda yaşayan kürdləri soruşdum. Rüşxəndlə üzümə gülərək dedilər yaqın sən yuxu görmüsən nə kürd, nə Kürdüstan onlar bu kəndlərdən qaçıb gediblər Azərbaycana. Mən kor peşman geri qayıtdım və bu olaylar haqqında yazılar yazdım, mətbuatda çıxışlar etdim və düşündüm Azərbaycana gələrək azərbaycanlı, kürd qaçqınlarla görüşüm və İraq xalqına Qarabağ həqiqətlərini çatdıram, çünki bizdə uzun illərdir siz yaşadığınız faciəvi haqsızlıqları yaşamaqdayıq.

Mahmud Səngavi qayıdarkən bildirdi ki, beş nəfər hazırlaşın sizi İraq Prezidentinin administrasiyası adından İraq dəvət edəcəyik və prezident cənab Bərhəm Salehlə şəxsən görüşəcəksiniz.

Gözlənilən dəvətnamə gəldi, on nəfər heyətdən ibarət

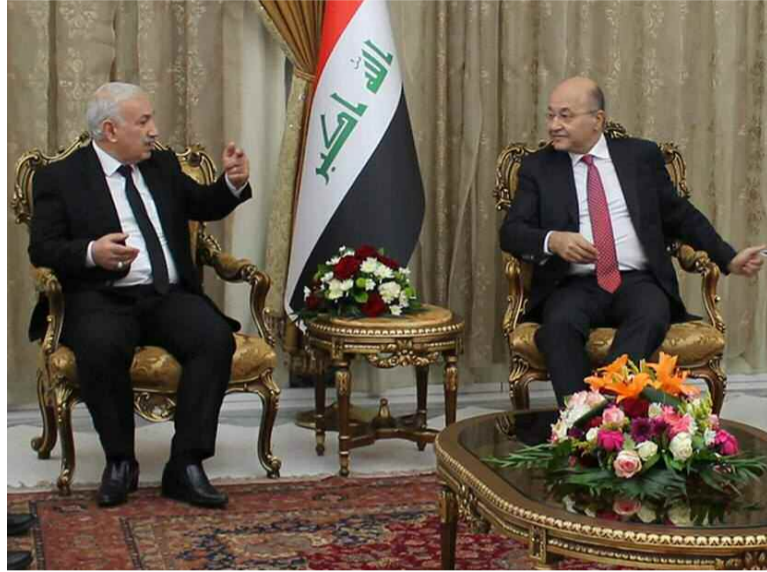
susi təyyarə ilə Bağdada getdik, dekabrın 2-sində günorta saat 2 radələrində bizi prezident iqamətgahına apardılar və gözlədiyimiz görüş baş tutdu.

Prezident Bərhəm Saleh qonaq otağının qapısında bizi çox səmimi qarşıladı və xoş gəlmisiniz deyək bizim qolumuzdan tutaraq otağa dəvət etdi. Bizimlə gedən heyət əyləşdikdən sonra bir daha bizə xoş gəldiyimizi bildirdi. Məndə öz növbəmizdə, bizi dəvət etdiyi üçün cənab prezidentə öz təşəkkürümü bildirdim və yeni İraq Respublikasının Prezidenti seçildiyi üçün təbrik edərək bu məsuliyyətli işdə uğurlar arzuladım.

Söhbət əsnasında cənab Bərhəm Saleh bildirdi ki, mənim səmimi salamımı Azərbaycan Prezidenti çox hörmətli cənab İlham Heyder oğlu Əliyevə çatdırarsınız, cənab İlham Əliyevə qarşı böyük hörmətim və rəğbətim var, güman

dan milyon yarım xalqımız doğma yurd-yuvalarından zorla çıxardılaraq qaçqın və köçkün kimi Azərbaycana yerləşdiriliblər. Bütün bunlara baxmayaraq ölkəmizin çox hörmətli Prezidenti cənab İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti sayəsində çoxmillətli Azərbaycan Respublikası çox sakit, sabit, əmin amandır və MDB ölkələri arasında inkişaf etmiş bir ölkə kimi tanınır.

Qeyd etdim ki, biz yaşadığımız faciələri sizdə yaşamırsınız. Ona görə də, siz də qardaş ölkə olaraq, haqqın, ədalətin tərəfdarı olaraq Azərbaycanın tərəfini tutan ölkələr sırasında Ermənistanın haqsızlığına qarşı münasibətinizi bildirməlisiniz. Kürd xalqının nümayəndəsi kimi, bir ölkənin prezidenti olaraq, bu gün minlərlə azəri kürdünün, azəri türkünün qız-gəlini ermənilərin əsirliyindədir. Dörd ildir ki, iki mülki həmvətəndaşımız Kəl-

sədri və "Diplomat" qəzetinin baş redaktoru olaraq, Bağdad səfərimiz haqqında:

- Oktyabr ayının ortalarında Süleymaniyyə şəhərindən tanımadığım yazıçı Mahmud Səngavi telefonla zəng edərək qeyd etdi ki, noyabr ayının əvvəllərində bir neçə ziyalı ilə Bakıya gəlmək istəyirik. Məqsədimiz Azərbaycanda yaşayan kürdlərlə, azərbaycan parlamenti və ziyalılarla görüşməkdir.

- Bildirdim ki, Azərbaycan sakit, sabit və demokratik bir ölkədir istədiyiniz zaman gələ bilərsiniz. Onsuzda hər həftə Ərbildən, Duhokdan, Kərkükdən, Süleymaniyyədən yüzlərlə turist qonaq gəlir gəzirlər qayıdırlar, sizdə onlar kimi gələ bilərsiniz, gelişinizə heç bir maneə ola bilməz.

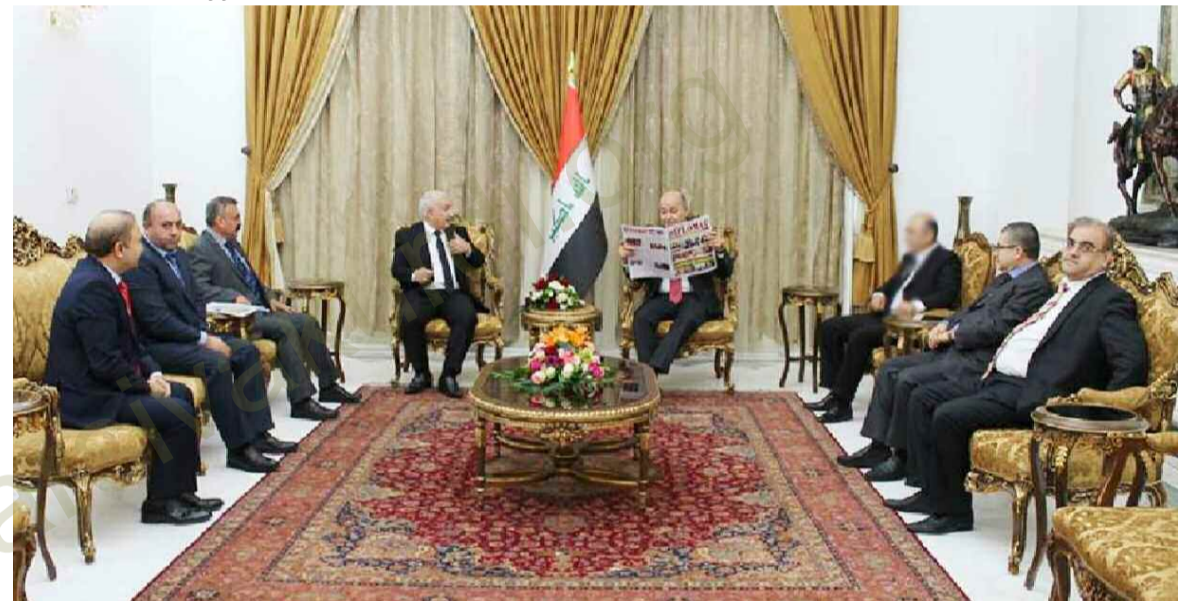
Noyabrın ikisində gecə saat 5 radələrində mənə mesaj gəldi ki, bəs biz üç nəfərdən ibarət bir heyətlə gəlmişik, ikimizin sənədi qaydasındadır, lakin bizi Azərbaycana gətirən Mahmud Səngavi Qarabağa giriş çıxışı etdiyinə görə saxlanılıb.

-Səhər Heydər Əliyev

ki Prezidenti ilə bir başa əlaqəmiz var, xahiş edirik ölkəmizin çox hörmətli prezidenti cənab İlham Əliyevlə əlaqə saxlasın. Bu arada İraqın Azərbaycandakı konsulu cənab Səgvan Botani də gəldi və məsləhət oldu Mahmud Səngavi bu səfər qayıtsın, başqa zaman gələr.

-Mahmud Səngavi kimdir? "O, ilk öncə Kürdüstan bölgəsində tanınmış yazıçıdır, ömrü boyu Kürdüstanı qoruyan Peşmərgə-fədaini olub, KYP-nın siyasi bürosunun üzvüdür və Gərmiyan bölgəsinin Peşmərgə güclərinin rəhbəridir".

Mən Mahmud Səngavidən nə üçün Qarabağa getməsinə soruşdum. O, bildirdi ki, biz ermənilərin Azərbaycan ərazilərinin işğal etməsindən, Xocalı qətliyamı haqqında azdan çoxdan məlumatımız var. Lakin Avropanın bir sıra ölkələrində eləcə də İraqda bir sıra mətbuat orqanları yazırlar ki, guya ermənilər Qarabağda kürd xalqına muxtariyyət veriblər, kürdlər orda sərbəst yaşayırlar. Məndə bir yazıçı kimi deyilən

deputat, jurnalist, yazıçı və şair dəvət edirdilər. Çox təəssüflər olsun təklif etdiyim insanlar ehtiyat edərək Bağdad səfərindən imtina edirdilər. Sonda qəzetimizin əməkdaşlarından biri ilə səfərə gedəsi olduq. Noyabrın 29-unda təyyarə ilə Bakıdan Ərbilə uçduq, orda bizi

edirəm iki qardaş ölkələr arasında mədəni, iqtisadi, siyasi əlaqələr yaranacaqdır. Çünki burda ərəblərlə, kürdlərlə, asurilərlə, kıldanilərlə yanaşı türkmənlər də yaşayırlar hansiki onlar özlərini azərbaycanlı hesab edirlər və sizdə tarixən azəri türkləri ilə azəri kürdləri qaynayıb qarışdığı kimi, burdada türkmənlərlə kürdlər qaynayıb qarışıblar. Uzun illərdən sonra artıq Azərbaycanın səfirliyi də Bağdadda fəaliyyət göstərir. Arzu edərdim ki, Ərbildə də, Süleymaniyyədə də Azərbaycan konsulluğu açılsın. Çünki 80-dən artıq ölkələrin konsulluqları Kürdüstan Bölgəsində fəaliyyət göstərir. Eyni ilə Türkiyədə və bir sıra başqa ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da Kürdüstan Bölgəsinin nümayəndəliyi açılsa mədəni, siyasi, iqtisadi əlaqələrimiz yaranar və möhkəmlənər.

Görüş zamanı bildirdim ki, Azərbaycan Respublikası 30 ilə yaxındır ki, mənfur qonşumuz Ermənistanla müharibə edir və yeddi rayon, Qarabağ işğal altındadır. İyirmi Yanvar, Xocalı kimi faciələr yaşadıq. Dörd minə qədər mülki əhalimiz ermənilərin əlində əsirlikdədir. Ermənilərin ucbatın-

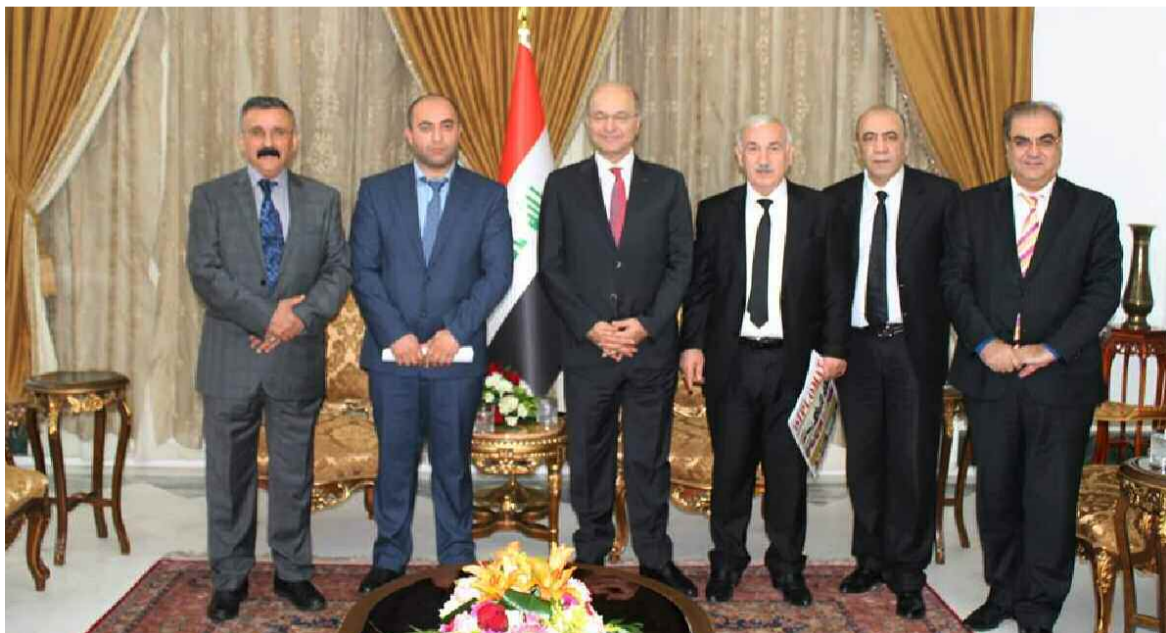
bəcərdə olan ata-babalarının qəbirlərini ziyarətə gedən Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyev həps olunaraq olmanın işgəncələrinə məruz qalıblar. Onların və işğal olunmuş ərazilərin qaytarılmasına siz də öz növbənizdə cəht edirsiniz, münasibət bildirsəniz hər halda müsbət təsiri olar. Çünki siz İraq Respublikasında, Kürdüstan bölgəsində ermənilərə hər cür şərait yaratmışınız.

Prezident Bərhəm Saleh öz növbəsində bildirdi ki, illərdir ki, siz yaşadığınız faciələri İraqda yaşayan xalqlar yaşayıb və mən sizi gözəl başa düşürəm. Öz növbəmdə bizimdə əlimizdən nə gəlsə əsirgəməyəcəyik.

Sonda qeyd etdi ki, Novruz bayramı ərəfəsində Azərbaycandan 10-nəfər parlamentər, jurnalist, yazıçı və şair dəvət olunacaqsınız.

Məndə öz növbəmdə bizi dəvət edib səmimi qarşıladığına görə, Bərhəm Saleh cənablarına təşəkkürümü bildirdim və arzu etdim ki, iki qardaş ölkələr arasında əlaqələr yaranar və bir gün belə bir görüş Azərbaycanda baş tutar.

Hazırladı: "Diplomat" qəzetinin təsisçisi və baş redaktoru Tahir Süleyman

adına hava limanına gedərək qonaqlar haqqında maraqlandırdım, aidiyyəti rəsmlər bildirdilər ki, bu adam Ermənistan ordan da qanunsuz Azərbaycan ərazisi olan Qarabağa giriş-çıkış etdiyi üçün geri qaytarılacaqdır. Bu

Kürdüstan Muxtariyyatına getmək məqsədi ilə Qarabağa getdim. Kaş getməyəydim, çünki boşaldılmış xaraba kənd və qəsəbələrdən başqa bir mənərə rastıma gəlmədi. Hər kənddə iki, üç erməni ailəsi gördüm. Onlardan orda yara-

gözləyən maşınla Süleymaniyyə şəhərinə getdik. Axşamüstü şəhərə çatdıq və əvvəlcədən nəzərdə tutulan mehmanxanada yerləşdik. İki gün Süleymaniyyə şəhərində bir sıra dövlət xadimləri ilə görüşlər keçirdik. Dekabrın 1-ində xü-

SEROK KOMARÊ ÎRAQÊ BRÊZ BERHEM SALIH PÊŞWAZÎYA SERNIVÎSARÊ ROJNAMA "Dîplomata Kurd" Tahir Silêman û hevalên wî kir

..... Bîranînên nayên jibîrkirin

-Rojekî ji Kurdistanê, ji bajarê Silêmanîyê têlêfonek minra hat. Xortekî ciwan bi nabê Dukan miva diaxîfî.

- "Kekê Tahir min têlêfona te ji hevala hildaye em bi serkarîya Mehmed Sengawî çend kes hes dikin bêne Azerbaycan,

Qerebaxê?

Ez siba hatim matarê û xebatkarên asayîşa balafirxanê û polîsanva hevdiîtin kir û konsûlê Îraqê yê Azerbaycanê kekê Segvanjî hat û me xebirdan kir wekî kekê Mehmed berdîn. Asayîşa Azerbaycanê got

Baku zîyaret bikin û der bare kurdên Azerbaycanê agahî hildin."

Min bersiv da û got: Ser sera werên, kîngê bîn wusa bizanibin mala brayêwe li Baku heye keremkin , ez xizmeta wedame.

-Mehmed Sengawî kîye?

Mehmed Sengawî xelkê Başûrî Kur-

tenê serok komarê Azerbaycanê dikare desturê bide.

Me got, pêwîstî hebe em dikarin serok komarê Îraqê brêz Cenabî Berhem Salihra hîvî bikin ew têlê bike serokê komarê Azerbaycanê brez cenabî İlham Elîyêv wekî kekê Mehmed berdîn.

Lê kekê Mehmed qaîl nebu, nehîşt û

distanê, bajarê Silêmanî nehîya Germîyanêye. Hemu jîyana xwe buye Pêşmergê Kurdistanê, çend cara wextê şêr brîndar buye, rêvebirê Pêşmergehên Germîyane , endamê Mekteba Sîyasîyê YNK-ê ye û nivîskare , çend pirtukên wî ronahî dîfîye.

02-11-2018-dê salê şev têlêfon hat wekî kekê Mehmed Sengawî hevalên xweva hatine matara Bakuyêne. Miqabînkê kekê Mehmed Sengawî çûye Qerebaxê û mora Qerebaxê li pasportê wî lédane, lema xadîkirine û pirsîyar dikin bo çi çûye

got, emê wextekî din bêne Bakû zehmetî nedine tu kesî.

-Min pirs kir: " Kekê Mehmed xêre tu çûyîy Qerebaxê?"

- Kekê Mehmed bersiv da û got:

- " Mera digotin li Qerebaxê Kurdistanê Sor heye, wura Otonomîya Kurda 1994-salê hatîye damezirandinê. Min xwast çawa rewşênberêkî kurda wekî herim wan kurdênme zîyaret bikim û binêhêrim rewşa wan çawane? Der bare kurdên Kurdistanê Sor pirtukekî binivîsînim û agahî bidime gellê kurdê Başûr wekî

ewjî agahdarbin.

Lê ez çume Qerebaxê çi kurd, çi Kurdistan min kurdek li wur nedît, xêncî gundên xereve û xalî. Min pirs kir lê kanî Otonomîya Kurdistanê wekî Wekîlê Misto dinivîse min ava kir? Gotin, otonomîya çi ? Kurdê çi kurd hemu bi dagirkirina ermenîya Qerebaxê hemû revîne çûne Azerbaycanê. Ez wê nêtê hatime Azerbaycanê wekî bizanibim rewşa kurdên Qerebaxê çi lê hatîye, rewşa wan çawane? Lê vê care nebu careke din emê şandeke deh kesan bêne nava kurdên Azerbaycanê"

-Ez Mehmed Sengawî deh kesên parlamênter, rojnamevan û rewşenbîr dewatî

Îraqê, Kurdistanê dikim û emê amedakarîya hev dîtina bi Serokê Komara Îraqê, birêz cenabî Berhem Salihva bêk bînin.

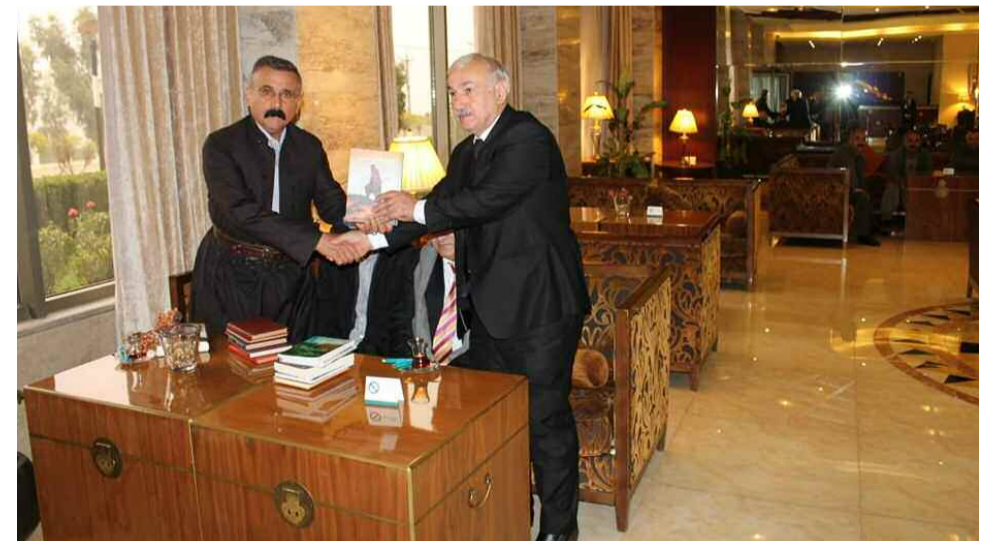
28-meha 11-da 2018-salê bi harîkarîya kekê Segvan, konsula Îraqê vîzame amade bû û bilêtên me hat qutkirin û em 29-11-2018-a ji balafirxana Bakuyê firîne Hewlêrê. Kekê Dukan û Enver benda mebûn. Em berêvarê gêhîştine bajarê Silêmanî li mêvanxanê cîwar bun. Sivetirê kekê Mehmed Sengawî,

paşê derbasî Azerbaycanê bikin.

2. Du kurdênme ji Kelbecerê Dîlqem Eskerov û Şahbaz Qulîyev çune ser merzelên kal û bavên xwe ermenî ew girtine, eva 4-salin girtîgehêdane.

3. Bona kurdên Azerbaycanê "Maleke Kurda" bê kirînkê wekî gellên me çanda xwe bide jîyandin.

Serokê heja cenabê Berhem Salih got wekî serok komarê Ermenîstanê ew dewat kirîye Ermenîstanê. Hun navên wan mera bigîhînin emê wê pirsê serokê

Doktor Taha Berwarî û hine hevalava em çûne ofîsa kekê Doktor Taha Berwarî . Kekê Taha mêvanîke qîran da me û me bona çuna Bexdayê goftu go kir wekî 02-12-2018- sale em herin hev dîtina serokê Komara Îraqê brêz cenabî Berhem Salih bikin.

01-12- 2018-ê sale em bi frokekî taybet ji Silêmanî çune Bexda mêvanxanê cîwar bun sivetirê 02-12-2018-salê nivro çune îqama Serokatîyê. Pey demekî kurt serokê komara Îraqê cenabî Berhem Salih ber derge em bi germî û dil pêşwazî kir em

Ermenîstanêra goftû go bikin.

Em jî gumanî serokê Komara Îraqê brêz cenabî Berhem Salih ser van mijara karekî erênî derfîne hole.

Em ji nabê " Yektêya civata "Kurdên Azerbaycanê" û rojnama "Dîplomata Kurd" spasîya xwe dikin kekê Mehmed Sengawî, wekî harîkar bu bo hevdiîtina Serok Komarê Îraqê cenabî Berhem Salih.

Amade kir: Tahir Silêman serokê Yektîya Civata "Kurdên Azerbaycanê" û sernivîsarê rojnama "Dîplomata Kurd"

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Məhəmməd Əmin Zəki də əsərinin (117, 174) birinci cildində həmin hadisəni yuxarıda adlarını çəkdiyimiz tədqiqatçılar kimi göstərmişdir. Lakin o, «Tarix əl-Kürd və Kürdüstan» adlı əsərinin ikinci cildi kimi qeyd etdiyi «Tarixəddüvəl və imarət əl-Kürdiyyə fi'l-əhdəl-islami» adlı əsərini yazarkən əvvəlki səhvini təkrar etməmiş və mənbələr əsasında düzgün vermişdir.

Biz həmin hadisədən bəhs edərkən qeyd etdik ki, F. Metsopski, Xəndəmir və Bidlisinin (41, 27; 64, 568; 76, 376) əsərləri göstərildiyi kimi, Əmir Şəmsəddin deyil, Qara Yusif Qaraqoyunlu öz qızını ona əvəz verərək, ondan yardım almışdır. Beləliklə, mənbələrə istinadən demək olar ki, V.F.Minorski, R.Yasəmi və Əmin Zəkinin əsərlərində həmin hadisə təhrif olunmuş tərzdə izah edilmişdir.

Əmir Şəmsəddin öldükdən sonra oğlu Əmir Şərəf hökmdar olur (1425-1428). Lakin o, ləyaqətsiz və bacarıqsız bir şəxs idi. «Şərəfnamə» də qeyd edildiyi kimi, o, gecələr hamam tulanbarında, gündüzlər isə dəmir qəfəsdə oturub deyərmiş ki, erkək kəkliyin yeri buradır (76, 381). Bidlisi yazır: «O, ömrünü heçə çıxartmış və tarixdə qeyd ediləsi bir iş görməmişdir (76, 381).

Əmir Şərəf öldüyü zaman oğlu Şəmsəddin hələ uşaq idi. Bidlisi qeyd edir ki, «Əmirliyi onun (Şəmsəddinin) anası Şahım xatun idarə edirdi» (76, 382).

Fric Şahım xatunu, Şah xatun kimi qeyd edir (97, 337). Məhəmməd Əmin Zəki isə düzgün olmayaraq, onu Şəmsəddinin qadını Şah xatun deyərək göstərmişdir (117, 238).

Hər iki müəllif «Şərəfnamə»yə istinad etdiklərini göstərir. Halbuki «Şərəfnamə»nin istər Peterburq və istərsə də Qahirə nəşrlərində Şəmsəddinin anası Şahım xatun yazmışdır (76, 382).

Buna görə də biz həm Fricin, həm də Məhəmməd Əmin Zəkinin qadının adı və Şəmsəddinin arvadı olması haqqındakı fikirlərini əsasən düzgün hesab etmirik.

Nəhayət, Şahım xatun Bidlis əmirliyini yaxşı idarə edə bilmədiyindən Ruzəki tayfası ondan narazı qaldı. Beləliklə də 1430-cu ildə həmin əmirlik Ruzəki zadəganları arasında bölündü. Əxlat nahiyəsini Mir Məhəmməd ağa Nəsirəddin, Mum nahiyəsini isə Əbdürrəhman ağa Kvalisi ələ keçirdilər. 1432-ci ildə Şahım xatun öldü. Bidlis vilayətində bir zaman hərc-mərclik davam etdi. Lakin Əmir Şəmsəddin yaşa doldu və əmirlik vəzifəsini öz ixtiyarına götürdü (1432-1436). O, az vaxt ərzində bir çox müvəffəqiyyətlər qazandı. «Şərəfnamə»dəki məlumata görə Əmir Şəmsəddin bir sıra müvəffəqiyyətlər qazandığı üçün «sarsılmaz Əmir Şəmsəddin» ləqəbi almışdı (76, 386-387). O, Bidlisdə bir neçə ictimai müəssisələr tikdirmişdir.

Əmir Şəmsəddindən sonra Bidlis hökmdarı oğlu Əmir İbrahim (1436-1438) olmuşdur. Onun dövrü həm az olmuş, həm də sakitliklə keçmişdir. Əmir İbrahim öldükdən sonra oğlu Hacı Məhəmməd onu əvəz etmişdir (1438-1462). Əmir Hacı Məhəmməd ağıllı və siyasətçi bir hökmdar olmuşdur. O, öz əmirliyini idarə etmək işində hətta qonşu dövlətlərin hörmət və nüfuzundan da istifadə edirdi. Əmir Hacı Məhəmməd Bidlisdəki bir çox ictimai binaların banisidir.

Əmir Hacı Məhəmməd ölümündən sonra oğlu İbrahimin Bidlis hökmdarı olmasını vəsiyyət etmişdi. Əmir İbrahimin əmirlik dövrü (1462-1471) sakit keçməmişdi, 1453-cü ildə Diyarbəkir və Ermənistanda hökmdarlıq edən Həsən bəy Bayənduri (Uzun Həsən) 1468-ci ildə Qaraqoyunluları məğlub edərək bir sıra Kürd əmirliklərini də öz itaəti altına aldı. Uzun Həsən xüsusilə Qaraqoyunlu Qara Yusif ilə qohumluq və dostluq ittifaqı yaradan Bidlis əmirliyinə qarşı düşmən münasibət bəslədi.

Əbubəkr Tehrani yazır ki, 1468-1469-cu illərdə Kürdüstanın bir çox şəhər və qalaları Uzun Həsən tərəfindən alındı. 5 min atlı Bidlis vilayətini mühasirə etməyə göndərildi (44, 543). Bidlisi göstərir ki, Uzun Həsən Bidlis qalasını işğal etmək üçün Bijənoğlu Süleyman bəyi məmur təyin etdi. O, qalanı üç il mühasirədə saxladı (76, 388; 103, 414). Mühasirə uzun zaman davam etdiyi üçün qala müdafiəçilərinin vəziyyəti çətinləşmiş və müxtəlif xəstəliklər nəticəsində çoxlu adam məhv olmuşdur. «Şərəfnamə»də deyildiyinə görə qala müdafiəçilərindən yalnız 7 nəfəri Əmir İbrahim ilə birlikdə diri qalmışdır (76, 389; 103, 414).

Mənbələrdəki məlumatdan görünür ki, Ağqoyunlu ordusu Bidlis vuruşmasında şiddətli müqavimətə rast gəlmişdir. Əbubəkr Tehrani yazır: «1471-ci ildə Sahibqran (Uzun Həsən)... Süleyman bəy Purnak (Bijanoğlu) və

Bayandur bəyin başçılığı ilə Bidlis üzərinə yenidən iki min nəfərlik qoşun göndərdi (44, 559). Bidlisdə yaşayan müxtəlif kürd tayfalarının Ağqoyunlulara qarşı inadlı vuruşmalarını Süleyman bəyin məddahı şair Mahmudoglu nəzmə çəkərək yazır:

«Şaha! Ol Bidlisin Kürdü müti olmaz Süleymana;
Əzəldən qalma adətdir, çalışrlar ocaq⁴⁵ üstə» (76, 389).

Uzun sürən müharibə Bidlis əmirliyini hər cəhətdən zəif saldı və buna görə də Əmir İbrahim sülh təklif etdi. Bidlisi qeyd edir ki, sülh təklifinə razılıq əlaməti olaraq Həsən bəy öz üzünü göndərdi (76, 389). Lakin Əbubəkr Tehrani yazır ki, Bidlisin böyük əmirləri mühasirəyə alındıqları zaman Bidlis Əmiri İbrahim bəy öz anası ilə müavinini xahiş etmək üçün Uzun Həsənin yanına göndərdi, Sahibqran onu əfv etdi və ordunu geri çəkərək Muşu mühasirəyə aldı (44, 54).

Bizə görə, hər iki müəllif Bidlis vuruşması haqqında ki məlumatı düzgün qeyd etmişlər. Lakin burada olan bu az fərq əsasən «Şərəfnamə» müəllifinin milli təəssübkarlığından irəli gəlmişdir.

Nəhayət, hər iki tərəf sülhə razılıq verdi və Əmir İbrahim Təbrizdə Uzun Həsənin yanına getdi. «Şərəfnamə»dəki məlumata görə Əmir İbrahim ilə birlikdə Ruzəki tayfasının adlı-sanlı şəxslərindən 12 nəfəri də Azərbaycana gəlmişdi (76, 390).

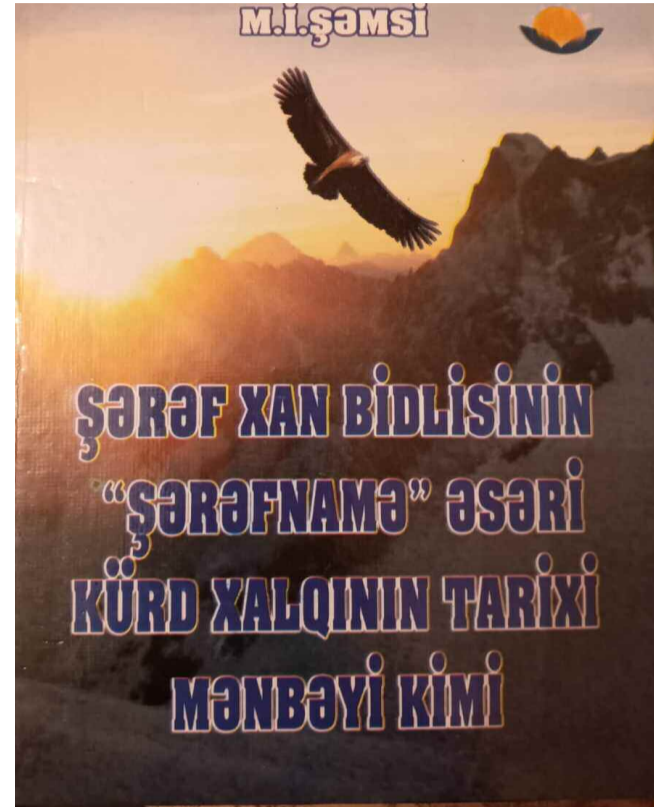
Uzun Həsən Əmir İbrahimi Qum nahiyəsinə göndərərək, zahirən ona münasib bir vəzifə vermişdi. Lakin əslində əmir girov saxlanılmışdı, çünki Bidlis qalası alındıqdan sonra da Bidlis əmirliyində Ağqoyunlulara qarşı Kürdlərin mübarizəsi davam edirdi. Hətta Bidlis Kürdlərindən bir dəstəsi Muş əmiri Həsənəli bəyə kömək etmək məqsədilə Muş nahiyəsinə doğru hərəkət etmişdilər. Əbubəkr Tehrani yazır ki: «Bu xəbəri eşidən Sahibqran Sofi Xəlil Bektaşını göndərərək onların hamısını əsir aldırdı... və gözlərini çıxartdırdı» (44, 463).

Beləliklə, 1471-ci ildən 1498-ci ilədək Bidlis vilayəti Ağqoyunlu hökumətinin ixtiyarında qaldı. Həmin dövrdə Ruzəki tayfası Ağqoyunlu hökumətinə qarşı dəfələrlə üsyan qaldırırsa da, lakin sonda məğlub oldu (76, 390).

1477-ci ildə Uzun Həsən öldü. Bununla əlaqədar Ağqoyunlu hökuməti zəifləməyə başladı. Bu vəziyyətdən istifadə edən Bidlis Kürdləri Ağqoyunlulara tabe olmaq istəmədilər. Bidlisi yazır ki, Həsən bəyin oğlu Yaqub bəy Qum şəhərində Əmir İbrahimi edam etdirdi (76, 390). Yaqub bəy belə hesab edirdi ki, Əmir İbrahimi edam etdirməklə Bidlis Kürdlərini susdura biləcəkdir. Lakin belə olmadı və mübarizə daha da şiddətləndi.

Əmir İbrahim edam olunarkən Həsənəli, Hüseyinli və Şahməhəmməd adlı üç oğlu var idi. Həsənəli ilə Hüseyinli dövrün siyasi ziddiyyətlərindən istifadə edərək, öz irsi əmirliklərinə sahib olmaq fikrinə düşdülər. Onlar 1495-ci ildə Kürdüstanə gələrək əvvəl Bidlis əmirliyinə yaxın olan Heqari əmirliyində dayanıb əlverişli vaxt gözlədilər. Lakin bu zaman Heqari əmirliyində yaşayan assorilərin üsyanı onların planını pozdu. Bidlisi yazır ki: «Heqari əmiri İzedinşirlə üsyançılar arasındakı vuruşma zamanı Həsənəli ilə Hüseyinli öldürüldü (76, 392). Bundan sonra Əmir İbrahimin üçüncü oğlu Şahməhəmməd Qum şəhərindən Bidlis vilayətinə gəldi. O, Ruzəki tayfasının yardımı ilə Bidlis qalasını tutaraq öz irsi əmirlik hüququnu əldə etdi (1498-1500). Şahməhəmməd bir qədər özünü möhkəmləndirdikdən sonra əmisi oğlu Şərəf bəyi Bəxti tayfasına xas olan Orux vilayətindən gətirib Muş rayonunda öz nümayəndəsi təyin etdi. Lakin Şahməhəmmədin hökuməti uzun sürmədi və 1500-cü ildə öldü və İbrahim adlı kiçik bir oğlu qaldı. Buna görə də Bidlis əmirliyinin idarə olunması Ruzəki zadəganlarından Əbdürrəhman ağa Kvalisinin ixtiyarına keçdi. Lakin bu vəziyyətdən narazı qalan Ruzəki zadəganlarından Şeyx Əmir Bidlisi Əbdürrəhman ağa əleyhinə olaraq Muş əmiri Şərəf bəyi Bidlis vilayətinə gətirmək qərarına gəldi. Bidlisi göstərir ki, araqarışdıranların fitnəkarlıqları nəticəsində əmioğlanları arasındakı dostluq düşmənçiliyə çevrildi (76, 400-401).

Əbdürrəhman ağa Şərəf bəy əleyhinə tədbirlər gördü. O, Şərəfbəyi Muş rayonundan Bidlisə gətirmək və sonra onun gözlərini çıxarmaq haqqında Əmir İbrahimi razılaşdı. Lakin bu tədbiri Şərəf bəy bilib Bidlisə gəlməkdən imtina etdi. «Şərəfnamə»dəki məlumata əsasən Əmir İbrahim, eyni məzmununda bir neçə dəfə məktub yazdısa da, Şərəf bəy bu dəvətləri rədd etdi (76, 401). Bunu bəhanə edən Əmir İbrahim Muş nahiyəsinə qoşun göndər-

mək qərarına gəldi. Şərəf bəy bu hadisədən də xəbərdar oldu və yaxın adamları ilə birlikdə Muş qalasını möhkəmləndirdi və müharibəyə hazırlaşdı. Baş verən vuruşmada Şərəf bəy qalib gəldi. Çünki Ruzəki tayfasının əksəriyyəti onu müdafiə edirdi. Bidlisi yazır ki, müharibə zamanı Ruzəki tayfası Əmir İbrahimdən ayrılaraq Şərəf bəyin tərəfinə keçdi (76, 403). Vəziyyəti belə görən Əmir İbrahim və Əbdürrəhman ağa sülh təklifini irəli sürdülər. Hər iki tərəf sülhə razılıq verdi. Sülhün şərtlərinə əsasən Bidlis əmirliyi ilə Əxlat Şərəf bəyə, Muş əmirliyi ilə Xnos Əmir İbrahime verildi. Bu sülhdən sonra Əmir İbrahim Bidlis qalasında dərhal böyük bir qonaqlıq təşkil etdi və bununla da hər iki əmioğlanları arasında barışıq oldu. Lakin bu barışıq və sülh o qədər də uzun sürmədi. Bidlisi yazır ki, qonaqlıq gecəsi Şeyx Əmir Bilbasi bir neçə nəfərlə birlikdə Əmir İbrahimin yataq otağına daxil olub onu həbs etdi. Beləliklə də Şərəf bəy bütün ölkənin hökmdarı oldu (76, 405).

Əmir Şərəf 1501-ci ildən 1533-cü ilədək müəyyən fasilələrlə Bidlis əmirliyini idarə etmişdir. Onun hökumətlər dövrü Bidlis əmirliyinin siyasi tarixində ən ağır və çətin dövrlərdən biridir. Çünki həmin dövrdə Kürdüstan, Osmanlı-İran ziddiyyətinin əsas mərkəzinə təşkil edirdi.

1507-ci ildə I Şah İsmayıl Səfəvi Diyarbəkiri əyalətdən qayıdarkən Əmir Şərəf onun görüşünə getmiş və Səfəvilər dövlətinə tabe olduğunu bildirmişdir. Bidlisi qeyd edir ki, «Şah İsmayıl Səfəvi Əxlat qalasına çatdıqda Əmir Şərəf onu qarşıladı və təntənəli bir ziyarət təşkil etdi. O, şaha böyük hədiyyələr verdi və şah isə onu mükafatlandırdı, Bidlis əmiri olmasını bir daha təsdiq etdi» (76, 409-410).

Əmir Şərəf həmin ildə ikinci dəfə Şah İsmayılın Xoyda qışlaq saldığı zaman digər Kürd əmirləri ilə birlikdə görüşünə getmişdir. Diyarbəkiri valisi Xan Məhəmməd Ustaclu Kürd əmirlərindən şaha şikayətləndiyi üçün şah, Kürd əmirlərini həbs etmək üçün hər birini bir qızılbaş əmirinə, o cümlədən Əmir Şərəfi də Əmir xan Mosulluya tapşırırdı. Sonra Şah İsmayıl Səfəvi, Çapan Sultan Ustaculu Bidlis əmirliyini, Rumlu Divan sultanı Heqari əmirliyini, Qoruqçubası Yeqin bəy Təkəlonu isə Cəzirə əmirliklərini işğal etməyə məmur etdi. Bidlisi göstərir ki, Ruzəki tayfası 6 ay Bidlis qalasını müdafiə etdi, lakin Əmir Şərəfin gəlməsindən ümitsiz qaldıqları üçün qala Çapan sultana təslim edildi (76, 407).

Bidlis qalası təslim olduqdan sonra 1507-ci ildə Çapan sultan Qurd bəy Şərəflunu Bidlis əmiri təyin edib, özü isə Təbrizə qayıtdı.

Həmin il Səfəvilər sarayında baş verən hadisələr və xüsusilə Özbək Şeybani xanın Xorasan nahiyəsinə hücum etməsi Şah İsmayılı çox düşündürdü. Bununla əlaqədar olaraq, o, Kürd əmirlərini azad etmək fikrinə düşür və onların birindən başçılarının Əmir Şərəf ilə Məlik Xəlil⁴⁶ olduğunu öyrənir. «Şərəfnamə»də verilən məlumata görə Şah İsmayıl həmin iki nəfərdən başqa qalan əmirləri azad etmişdi (76, 412).

(Ardı gələn sayımızda)

Peyama Serok Barzanî ya ji bo serê sala nû ya zayînî

û birayetiye hebûye û xwazyarê eweye kêşe û giriftan li rêya diyalog û bi zimanê hevdu têgihîştin û dîrketina ji hêrs û înkariyê bêne çareser kirin. Di derbarê proseya siyasiya Iraqê jî em bawerîn niha derfeteke nû ji bo çareserkirina kêşeyên di navbera Herêma Kurdistan û Hikûmeta Federaliya Iraqê li holê daye û bi hemû şiyaneke ve pişt-giriyê li bi cihkirina wan rêkeftinan dikin ku li navbera aliyên siyasiyên Iraqê û her wiha li navbera Hikûmeta Herêmê û Hikûmeta Federaliya Iraqê ve hatine bestin.

Ew çaverêyî heye ku li qonaxa paşerojê de hengavên hikûmet û proseya siyasiya Iraqê li çarçeweya destûr û bi berev berjewendiyên gelên Iraqê û her wiha berçavgirtina prensîpên hevbeş û hevsengî û li hevkerinan da bê.

Li dawiyê de hêviya ewe dixwazim sala nû, sala xweşî û bexteweriyê bê ji bo hemû welatiyên Kurdistanê û Iraqê û aştî û tebayî ji bo navçeyê me û hemû mirovayetiye pêkbê.

Mesûd Barzanî, 31.12.2022

Bi navê xwedayê mezin û dilovan
Bi helkefta serê sala nû ya zayînî germtirîn pîrozbahiyê li welatiyên xweşdiviyên Kurdistanê dikim. Pîrozbahiyê li malbatên serbilindên şehîdan û Pêşmergeyên qehreman

dikim û hêviya xêr û xweşiyê ji bo hemû aliyek dixwazim.

Evê helkeftê bi derfet dizanim ku tekez li peyama aştxwazane û çanda pêkvejiyana gelê Kurdistanê bikim. Gelê Kurdistanê herdem bawerî bi aştî

Fransa: Divê Tirkîye civaka Kurd û PKKê ji hev cuda bike

Wezîra Derve ya Fransayê Catherine Colonna daxûyakirin ku, li welatê wê jî mîna Yekîtiya

YE'yê de ye' û diyar kir ku divê di navbera tevgerên Kurd ên ku bi şîdetê re têkildar in û PKK'ê cud-

dan jiyana xwe ji dest dabûn.

Wezîra Fransî ev êrîş weke "şermezar" bi nav kir û ji Çavuşoglu re piştirast kir ku ji bo ewlekariya nûnertiyan Tirkîyeyê yê li welatê û cihên ku civaka Kurd lê dijîn tedbîrên zêde hatine girtin.

Çavuşoglu di pêwendiyê telefonî de kiryarên li Fransayê yê piştî êrîşê şermezar kir û rexne li kişandina wêneyên siyasîmedarên Fransî di bin alayên PKKê de girt.

Çi qewimî?

Di 23'ê Kanûnê de li dijî Navenda Çanda Kurd a Ahmet Kaya ya li Taxa Saînt Denîs a Strasboûrgê ya Parîsê êrîşeke çekdarî pêk hat.

Di êrîşê de hunermendê Kurd Mîr Perwer (Mehmet Şîrîn Aydın), aktivîst Emîne Kara (Evîn Goyî) û ji Tegera Jinên Kurd a Ewropayê (TJK-E) Abdurrahman Kizil ên di nava KCK'ê de jiyana xwe ji dest dabûn.

Piştî aligirên PKKê xwepêşandan kirin û li kolansê Parîsê weseyet şewitandin, êrîşê polîsan kirin û Paris kirin wek qada şer. **rojvakurd.com**

Ewropayê (YE) PKK di "lîsteya rêxistinên terorê" de cih digire, bang li Tirkîyeyê kir ku cudahiye bixwe navbera PKK û civaka Kurd.

Wezareta Karên Derva ya Fransayê der barê hevdiyana Colonna ya bi Wezîrê Karên Derva Mevlut Çavuşoglu re roja Pêncşemê bi telefonê axivî.

Colonna di daxuyaniyê de bi bîr xist ku 'PKK di lîsteya terorê ya

ahî bê danîn.

Di daxuyaniya fermî ya li ser malpera Wezareta Derve ya Fransayê de hat ragihandin, ku Wezîrê Fransa herwiha tekezî li ser pabendbûna welatê xwe bi azadiya derbirinê û azadiya çape-meniyê kiriyê.

Di 23'ê Kanûnê de li Parîsê di êrîşê çekdarî ya li dijî Navenda Çandê ya Ahmet Kaya de 3 Kur-

Îranê bang li komên Şîe kir: Li dijî Amerîkayê çalakiyên leşkerî bidomînin

Endamê Meclîsa Pîsporên Îranê Abbas Kaabî ji komên Şîe yê li Iraqê xwest, operasyonên xwe yê çekdarî yê li dijî Amerîkayê bidomînin. Endamê Meclîsa Pîsporên Îranê Ebas Kaabî di daxuyaniya xwe ya li Besrayê ji bo Fermandarê Supaya Qudsê ya Pasdarên Şoreşa Îranê Qasim Silêmanî hat kuştin de bang li komên Şîe kir ku heta ku Amerîka ji Iraqê vekişe çalakiyên xwe yê leşkerî li dijî wî

welatî bidomînin. Ebas Kaabî got, "Amerîka hewl dide ne tenê serweriya herêmê bi dest bixwe, di warê perwerde, çand, medya, civakî, zanistî û hwd de jî serweriyê ava bike." Kaabî got, "Amerîka di van demên dawî de ji bo ferzkirina aboriyê hewl dide" û çalakiyên mijara gotinê weke "şerê nerm" bi nav kir. Endamê Hevpeymanîya Fetih Faleh Xezalî di axaftina xwe ya li Parlamentoya Iraqê de got, Serokê berê

yê Amerîkayê Donald Trump û hin aliyên herêmê nakokiyên mezhebî li Iraqê gur dikin. Xezalî amaje bi wê yekê jî kir, divê biryara parlamentoya Iraqê ya derkirina hêzên Amerîkî ji wî welatî were cîbicîkirin û daxwaz ji hikûmeta Iraqê kir ku berpirsariya xwe bigire ser xwe û kuştina Qasim Silêmanî radestî dadgehê bike.

Xezalî diyar kir, divê hikûmet piştigiriyê bide Heşda Şeibî û got, divê komên çekdar ên din jî ji piştigiriyê hikûmetê sîd werbigirin.

Her wiha serokê Koalîsyona Fetih Hadî Amîrî û serokê koma çekdar a Asayib Ehlihak a girêdayî Heşda Şeibî Kays Xezalî jî bi wî rengî daxuyanî dan. Şirovekar daxuyaniyên bi heman rengî yê rayedarên Şîe yê ji bo Ebas Kaabî weke hewldana Îranê ya ji bo zextê li ser Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê bi seferberkirina komên nêzî xwe dinirxînin. **PeyamaKurd**

Mesrûr Barzanî: Em bi baweriya bi xwe ve li sala nû dinêrin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pîrozbahiyê sala nû li xelkê Kurdistanê kir û ragihand, bi baweriya bi xwe ve em li sala nû dinêrin.

Beriya dawiya sala 2022an û destpêka sala 2023an, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li ser hesabê xwe yê Twitterê peyamek belav kir.

Di peyama xwe de Serokwezîr tevî pîrozbahiyê hatina sala nû ragihand, tevî astengiyan, me di sala 2022an de pêşketinên mezin bi dest xistin. Em bi baweriya bi xwe ve li sala nû dinêrin. **rojvakurd.com**

Sûriye: Balafirên Îsraîlê êrîşê Şamê kirin: 2 leşkerên Sûriyeyê mirin, 2 jî birîndar bûn

Hat ragihandin, di êrîşa hewayî ya ku ji aliyê Îsraîlê ve di derdora seat 02.00an de li dijî paytexta Sûriyeyê Şamê hat lidarxistin de, 2 leşkerên Sûriyeyê hatin kuştin û 2 leşker jî birîndar bûn.

Li gorî daxuyaniya Wezareta Parastinê ya Sûriyeyê, Îsraîlê bi şev êrîşeke hewayî bir ser Şamê.

Di daxuyaniya ji aliyê wezarete ve hat dayîn de hat eşkerekirin, di saat 02.00an de ji bakurê rojhilatê Gola Teberîyê êrîşa bi moşekan hat kirin de, 2 leşkerên Sûrî jiyana xwe ji dest dan û 2 jî birîndar bûn.

Herwiha hat diyarkirin, ziyarên madî li balafirxaneyê navdewletî ya Şamê çêbûne û di êrîşê de balafirxane demkî ji xizmetê derketiye. Ajansa nûçeyan a dewleta Sûriyê SANA ragihand, di saatên şevê de gelek teqîn li derdora Şamê hatin bihîstin û berevaniya esmanî ya Sûriyê êrîşên Îsraîlê pûç kirin. **PeyamaKurd**

Seroka Şaredariya Parîsê: Ev der mala Kurdan e

Şaredara Parîsê serdana Navenda Çandê ya Ahmet Kaya dîke û piştigiriyê xwe ya ji bo kurdên Parîsê dubare dîke. Şaredara Parîsê Anne Hidalgo û heyeteke payebilind serdana

Navenda Çanda Kurd a Parîsê (Ahmet Kaya) kirin û bi rayedarên vî navendê re hevdiyana kirin, ku di meha Kanûna borî de welatiyekî Fransî (69 salî) bi çekê êrîşî wî kiribû. sê welatiyên kurd hatin kuştin û sê welatiyên din jî birîndar bûn. Şaredara Parîsê Anne Hidalgo di twitterê de wiha got: "Parîs her tim piştigiriyê kurdên ku ji bo azadiyê bi lehengî têdikoşin, bila ji bîr nekin ku ev der mala wan e." Berî niha Wezîrê Navxwe Gerald Darmanin gotibû, ew çekdar bi awayekî eşkere biyaniyan dike armanc û hat girtin û radestî dadgehê hat kirin. Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi tundî êrîşa li ser Kurdên diyaspora li Parîsê şermezar kiribû. Fransiyekî tûndrew ku meha borî sê çalakvanên kurd li Navenda Çandê ya Ehmêd Kaya li Parîsê kuşt, bi kuştin û hewildana kuştinê hat tawanbar kirin.

AFP ragihandiye tohmetbar, şofêrê trenê yê berê yê teqawîtbûyî yê. **rupelanu.com**

Serok Barzanî sersaxiyê li Krîstiyân û Katolikên cîhanê dike

Serok Mesûd Barzanî di peyamekê de ji bo koça dawî ya Papayê berê yê Vatîkanê Papa Benedict XVI sersaxiyê li peyrewên Katolikê yên cîhanê dike.

Ëvara Şemiyê 31ê Berfanbara 2022yan, Serok Barzanî li ser hesabê xwe yê Twitterê peyameke hevxiyê ji ber koça dawî ya Papayê berê yê Vatîkanê Papa Benedict XVI belav kir. Serok Barzanî di peyama sersaxiyê de diyar kir: "Ez sersaxiyê arasteyî Papa Francis û hemû Katolikên seranserê cîhanê dikim ji ber koça dawî ya Papa Benedict XVI, ruhê wî şad be." rojvakurd.com

Dadgeha Îranê 62 meh cezaya girtîgehê li nivîskareke Kurd birî

Nivîskar û çalakvana ji Rohhilatê Kurdistanê ji aliyê Dadgeha Şoreşê ya Îranê ve bi 62 meh cezaya girtîgehê hat cezakirin.

Li gorî zanyariyên Rûdawê, Dadgeha Şoreşê ya Sarî ya parêzgeha Mazenderan a bakurê Îranê, nivîskar û çalakvana çandî ya Kurd Mujgan Kawûsî bi tohmata "propagandaya li dijî hikûmetê, bêrêziya li rêberê Komara Îslamî ya Îranê û handana xelkê bo kuştinê" roja Pêncşemê bi 62 meh mayîna di girtîgehê de ceza kir û biryara dadgehê ji parêzerên wê re hat gotin.

Di cezaya dadgehê de amaje bi wê yekê hate kirin Mujgan Kawûsî divê herî kêm 39 mehan di girtîgehê de bimîne.

Mujgan Kawûsî ji aliyê hêzên ewlehiyê ve bi "belavkirina nepakiyê li cîhanê" jî hat tohmetbarkirin. Parêzerê Mujgan Kawûsî, Mazyar Tatayî bi tweetekê ragihand ku Mujgan Kawûsî ji wê tohmetê beraat kiriye.

Mujgan Kawûsî piştî destpêkirina xwepêşandanên 22ê Îlona 2022an hate girtin û niha li girtîgeha jinan a Qayimşehrê ya parêzgeha Mazenderanê girtî ye. Mujgan Kawûsî ji Kelardeşt a parêzgeha Mazenderanê ye. Ew lêkolîner, nivîskar, mamosteya zimanê Kurdî û çalakvana Kurd a navdar e li bakurê Îranê. Ew çalakvana Kurd di xwepêşandanên sala 2019an de jî hatibû girtin û 76 meh cezayê girtîgehê lê hatibû birin û destpêka sala 2022an de hatibû berdan. rupelanu.com

Li Diyarbekirê operasyona DAÎŞê: 12 kes hatin binçav kirin!

Li Diyarbekirê li dijî rêxistina terorîst a DAÎŞê operasyonek berfireh ji aliyê hêzên dijî terorê ve hate kirin û di encamê de 12 şik-

bar hatin binçavkirin. Di çarçoveya lêpîrsîna Serdozgeriya Diyarbekirê de Timên ekîbên Dijî Terorê ya Midûriyeta Ewlekariya Parêzgehê li dijî DAÎŞê operasyon li dar xistin.

Di operasyona ku serê sibê bi piştgiriya polîsên tevgera taybet hat kirin de 12 şikbar hatin binçavkirin. Di lêgerînan de tivingên nêçîrê yên bê ruxset û malzemeyên dijîtal hatin bidestxistin.

Hat ragihandin ku li Midûriyeta Emnîyê îfadegirtin û lêkolîna di derbarê şikbaran dewam dike. rojvakurd.com

Serok Nêçîrvan Barzanî sala nû ya Zayînî pîroz kir

Seok Nêçîrvan Barzanî bi minasebeta hatina sala nû daxûyaniyek ji bo raya giştî ragihand.

Peyama Nêçîrvan Barzanî: Sala nû ya Zayînî li malbatên şehîdan, Pêşmerge yên qehreman û hêzên ewlehiyê, li hemû gelê Kurdistan, Iraq û cîhanê pîroz dikim. Hêvîdarim ku sala bidestveanîna hêvî û serkeftinê û bidawîbûna şer, alozî, xem û nexweşiyên be û aşî, ewlehî û aramî li tevahiya mirovahiya belav bibe.

Divê berjewendiyên gelê Kurdistanê bibe armanca sereke ya me hemûyan. Da ku bidestpêkirina sala nû re, em yekrêzî, pêkvejiyan, hevpejirandin û hevkarîyên hevbeş bikin rûpelekî nû di peywendiyên di navbera hêz û aliyên siyasî û hemû pêkhateyên Herêma Kurdistanê de. Werin em bi hev re kar bikin ji bo parastin û misogerkirina mafên destûrî û federalî û çareserkirina pirs-girêkan digel Hikûmeta Federal a Iraqê li ser bingeha destûrê.

Em careka din tekez dikin ku Herêma Kurdistanê erk û berpirsiyariya xwe ya hevbeş

cîbicî dike û weke hertim fak-terê aramî û seqamgîriyê dibe,

û jinavbirina terorîstan em dê li ser hevkarîya hevbeş berde-

ji bo hemû hevkarîyê jî berhev e ji bona rûbirûbûna gef û çareserkirina pirs-girêkên welat da, ji bona bidestveanîna aramî û seqamgîriya siyasî û emnî li Iraqê, bi awayekî ku maf û şayesteyên hemû pêkhateyên welatiyan parastî bin.

Em dê bi welatên cîran, herêmî, dost û hevpeymanên navneteweyî re li ser esasê rêzgirtin û berjewendiyên hevpar têkiliyên xwe pêş bixin. Ji bo rûbirûbûna metirsiya terorê

wam bin. Em dê bi hev re ji bo aşî, aramî û îstiqarê biçêspînin.

Em dê ji bo baştirkirina jiyana welatiyan, ji bo zêdetir kûrkirina pirdengiyê, pêkvejiyan, tolerans, parastina demokrasî, mafên mirovan, wekhevî û azadiyan bixebitin. Em bi hêvî û geşbîniyê ve li sala nû dinêrin. Ji bo hemûyan tendirustiyê baş, serkeftin, şadî û bextewariyê dixwazim.

Nêçîrvan Barzanî
Serokê Herêma Kurdistanê

Nûnerê ENKSê: Tirkîyê daye xuyakirin ku ew ê li dijî opozîsyon û gelê Sûrî tevnege

Nûnerê ENKSê di Hevpeymaniya Niştîmanî ya Opozîsyona Sûriyê (Îtîlaf) de Ebdullah Gedo li ser egera asayîkirina pêwendiyên di navbera Tirkîyê û Sûriyê de axivî û eşkere kir "Tirkîyê daye xuyakirin ku ew ê li dijî opozîsyon û gelê Sûrî tevnege"

Nûnerê ENKSê di Hevpeymaniya Niştîmanî ya Opozîsyona Sûriyê (Îtîlaf) de Ebdullah Gedo li ser civîna sêalî ya roja 28ê Berfanbara 2022an a di navbera Şam, Enqere û Moskowê li Rûsyayê de ji K24ê re da zanîn, piştî civîna sêalî ya şandeyên Tirkîyê û Sûriyê li Moskoyê, Îtîlafê daxwaza hevdîtina bi berpîrsên Tirkîyê kir, ta ku zanyariyên zelal li ser navero-ka wê civînê ji aliyê Tirkîyê werbigire.

Herwiha Ebdullah Gedo destnîşan: Îtîlaf û opozîsyona Sûriyê bi giştî pabend e bi diruşm û daxwazên şoreşa Sûrî yên ku gelê Sûriyê ji Buhara 2011an ve daxwaza wan dike, ew jî veguhastina Sûriyê bo qonaxê nû, guhartineke siyasî di hundirê Sûriyê de û Sûriyayeke demokrat e. Li ser vê bingehê jî her dem danûstandin bi dewleta Tirkîyê re tên kirin ku hevbendeke opozîsyona Sûriyê ye. Tirkîyê jî daye xuyakirin ku ew ê li dijî opozîsyon û gelê Sûrî tevnege, lê di heman demê de jî Tirkîyê dibêje ku Tirkîyê û Sûriyê hevsînor in û hin

pêwîstiyên ewlehiyê hene, divê ew danûstandinê li ser bikin.

Di berdewamiyê de Ebdullah Gedo got, rêjîma Sûriyê li dijî gelê Sûriyê gelek tawanên şer kirine, ji ber wê yekê nabe Tirkîyê û herwiha Iraq, Lubnan û Urdin jî danûstandinan bi rêjîma Sûriyê re

ne pîrsên girêdayî bi ewlehî û serweriya Tirkîyê ve bin.

Nûnerê ENKSê got: Tirkîyê bi danûstandina ligel rêjîm û Rûsyayê, dixwaze hin fişaran li ser Amerîka bike, ta ku piştewaniya HSDê neke.

Herwiha Nûnerê ENKSê di Hevpeymaniya Opozîsyona Sûriyê de li ser egera

bikin, yan jî balyozxane û balyozxaneyên xwe li Sûriyê deynin û bibin hevbeşê vî kesê ku kujerê yek milyon Sûrî ye. Eger pêwendiyên Tirkîyê û welatên din ên cîran bi Sûriyê re ji asta ewlehiyê derkeve, béguman Îtîlafê wê dilgiran be û wê red bike.

Gedo diyar kir, Tirkîyê welatekî endamê NATO ye, NATO jî ne bi wê re ye ku Tirkîyê pêwendiyê bi rêjîma Sûriyê re bike, ne bi rakirina sizayan ji ser wê rêjîmê re ye û ne jî bi proseya dubare avakirina Sûriyê re ye, heta ku çareseriyê siyasî bi rê nekeve. Tirkîyê jî nikare ji van her sê (na)yan derkeve, eger

dûrketina Tirkîyê ji opozîsyona Sûriyê de got: Ti berjewendiyên Tirkîyê tune ye ku bi rêjîma Sûriyê re danûstandinan bike, lê bi nêzîkbûna hilbijartinên li Tirkîyê re, partiyên opozîsyonê pîrsa koçberên Sûrî û qeyrana darayî li dijî hikûmeta Tirkîyê bi kar tînin, hikûmetê jî dixwaze wê fişarê kêm bike.

Herî dawî Ebdullah Gedo got: Tirkîyê nikare HSDê ji deverê derbixe, ji ber ku Amerîkî piştgiriya wê dike û nikare tiştêkî ji rêjîma Sûriyê re bike, ma dê li ser çî bingehê hêzên xwe ji bakur û bakurê rojavê Sûriyê vekişîne? **PeyamaKurd**

Diyarbakir bi fermî wek 'Bajarê Şaristaniyan' hat tomarkirin

Saziya Marka û Patentan a Tirkîyeyê ragihand ku Diyarbakir wek "Bajarê Şaristaniyan" hatiye tomarkirin. Nûnerên saziyên sivil dibêjin ev gav dê bibe wesîle ku sala bê hijmara

Diyarbakir amaje kir ku dîroka Diyarbakir heta 12 hezar û 500 salan diçe û mazuvaniya 33 şaristaniyan kiriye ku hêjayî vî navî ye. Geştiyarnas jî dibêjin piştî ku Bircên Diyarbakir û

dibêjin her bajarekî ku wek navendên geştiyariyê deng vedane bi navek taybet tîn pênasekirin ku Mêrdîn Bajarê Pêkvejiyanê, Riha Bajarê Pêxemberan; êdî Diyarbakir jî bi awayekî fermî xwedî navek hêja ye û ev nav li Diyarbakir tê.

Serokê Komeleya Geştiyarî û Danasîneyê yê Diyarbakirê Edîp Paçal ji K24ê re diyar kir: "Diyarbakir di Sêgoşeya Zêrîn a Mezopotamyayê de xwedî cihek hêja û taybet e û her sal ji aliyê hejmara geştiyaran ve piştî Mêrdîn û Ruhayê di rêza sêyem de bû. Ez bawer im bi vê gavê êdî dê Diyarbakir bêhtir geştiyaran bikêşe. Divê saziyên sivil û hemu heskiriyan Diyarbakir bo danasîna Diyarbakir çî ji destên wan were bikin."

Li gorî daneyên Gerîndehiya Geştiyarî û Çandê ya Diyarbakir di 11 mehên îsal de 613 hezar û 858 geştiyaran serdana Diyarbakir kirine û piştî ku Diyarbakir wek Bajarê Şaristaniyan hat tomarkirin jî geştiyarnas di wê baweriyê de ne ku sala bê hijmara geştiyaran bigihîje derdora 1 milyonî. rupelanu.com

geştiyarên serdana Diyarbakir kirine ji 1 milyonî derbas bike.

Jûra Pîşesazî û Bazirganiya Diyarbakir ji bo ku Diyarbakir wek Bajarê Şaristaniyan were qebûlkirin û tomarkirin serî li Saziya Marka û Patentan a Tirkîyeyê dabû. Hat ragihandin ku serlêdan hatiye pesendkirin û bi awayekî fermî êdî Diyarbakir wek Bajarê Şaristaniyan were pênasekirin. Jûra Pîşesazî û Bazirganiya

Baxên Hewselê ketin lîsteya UNESCOyê ev biryar jî dê bibe wesîle ku Diyarbakir bêhtir balê bikêşe. Geştiyarnas Dogan Şan ji K24ê re diyar kir: "Diyarbakir şaristaniyeke mezin û girîng e. Ji her aliyê cîhanê geştiyar berê xwe didin Diyarbakirê, hefteya bê jî komek ji Denmarkê tê. Piştî ku ket UNESCO û ev patent jî stand dê êdî bêhtir geştiyar bîn Diyarbakir."

Nûnerên saziyên sivil jî

'Girtîgeha li Amedê divê bibe muzeya şermê'

Hevserokê Komeleya 78'an Şaxê Amedê Huseyîn Barîş û Hevseroka Odeya Mîmaran a Amedê Selma Aslan gotin, divê Girtîgeha bi Hejmara 5'an a Amedê bibe

bû, lê belê tevî vê yekê jî 10 salan li Girtîgeha bi Hejmara 5'an a li Amedê hate girtin.

MUZEYA ŞERMÊ JI BO MIROVAHIYÊ

Barîş destnîşan kir ku bûy-

Girtîgeha bi hejmara 5'an ji bo Amediyan hiş û bîranîn e û got, "Rewşeke welê rû dide ku bîranîna rabirdûyê û plana ji bo paşerojê lê tê kirin. Lewma bîranîna hin qadan gelekî girîng e. Gelekî girîng e ku ew hişê kolektîf ji aliyê civakî ve bê parastin û ji nîşên nû re bê ragihandin. Di sala 1980'î de Girtîgeha Amedê tê avakirin û piştî 12'ê Îlonê weke girtîgeha leşkerî tê bikaranîn. Ji hingê ve dibe êşkencexane û bi salan gelek mirov hem êşên gelekî giran lê dikişînin hem jî tene kuştin."

LI TIRKIYÊYÊ BÎRANÎN NAYÊN PARASTIN

Aslan bi bîr xist ku muzekirina Girtîgeha li Amedê demeke dirêj e di rojevê de ye û got, "Di şevê de ji nişka ve bi hatina Serokkomar Erdogan a li Amedê re girtîgeh bi temamî hate valakirin û milkê wê radestî Wezareta Çand û Tûrîzmê hate kirin. Li Tirkîyeyê desthilatdarî û sistemeke welê heye ku li şûna bîranîn bêne parastin, ew tene tune kirin. Ji ber vê yekê jî gelek fikir hene. Eger hûn ê wê derê bikin divê lêkolîn bikin bê mirovên li vî bajarî çî difikirin, ew dixwazin muzeyê çawa bê kirin."

Aslan destnîşan kir ku biryara li ser Girtîgeha Amedê ne tenê di destê wê desthilatdariyê û saziyên wê de ye û got, "Bêguman divê veguhere muzeyê ku hesabê kiryarên hatin kirin bê pirsîn. Mirovên wê demê li wir man, gelo travmayê çawa bi serê wan ve hat? Lewma divê bi wan re bê amadekirin û bibe cihekî bîranînê." anfakurdi.com

muzeya şermê.

Girtîgeha bi Hejmara 5'an a li Amedê ku di dema darbeya 12'ê Îlona 1980'î de bi deh hezaran kes lê hatin ragirtin, êşkence li wan hate kirin û yek ji 10 girtîgehên herî xerab ên li cîhanê bû, salên dawî bi temamî hatiye valakirin. Hevserokê Komeleya 78'an Şaxê Amedê Huseyîn Barîş û Hevseroka Odeya Mîmaran a Amedê Selma Aslan li ser mijarê axivîn û destnîşan kirin ku divê girtîgeh bibe muzeya şermê.

Huseyîn Barîş anî ziman ku sala 1980'î ew hate destgîr kirin, 2 mehan bi her cûreyî êşkence lê hate kirin û piştî ew xistin Girtîgeha bi Hejmara 5'an ve êşkenceyê dewam kir. Barîş diyar kir ku di dosya wî de ti hincetên ji bo girtinê tune

erên qewimîn ti carî nayên jibîrkirin û got, "Hem em hem jî malbatên me perîşan kirin. Ev zilm ne tenê li min kirin, li 50 hezar mirovî kirin. Zindana li Amedê bi dîtina min di rêza li cîhanê de di nava 5 girtîgehên destpêkê de ye. Sûcên şer ên ku Di Şerê Cîhanê yê Duyemîn de ji aliyê Naziyan ve hatin kirin, bi rengê muzeya şermê ji raya giştî ya cîhanê re tene nasandin. Ji ber vê yekê divê Zindana li Amedê jî teqez di statuya muzeyê de bê nixandin. Birêxistinîkirineke bi rengê navenda çandê û hwd. divê teqez neyê kirin. Ne tenê ji bo Kurdan, ew der divê ji bo tevahiya mirovahiyê bibe cihekî şermê."

'BÎRANÎN GELEKÎ GIRÎNG E'

Selma Aslan jî ragihand ku

Sersala we pîroz be

Sala 2022yê ji bo gelê Kurdistanê û ji bo piraniya mirovahiyê, saleke bi şer, êş, xem û bi nexweşiyên ve dagirtibû.

Bi hêvî, daxwaz û bawerîya ku sala nû, bi hûnandin û geşkirina hişmendîya netewî û niştîmanî, bi têgihîştineke ji dîroka xwe

dersderxistinê, li her çar perçeyên Kurdistanê jî bibe sala parastin û pêşdebirina destkeftiyên heyî; bibe sala xurtkirin û geşkirina doza azadîya Kurdistanê; bibe sala yekîtî, dîyalog, bihevra xebat, hevkarî û tifaqên neteweyî û niştîmanî.

Bi hêvî, daxwaz û bawerîya ku sala 2023yê li Kurdistanê û li her derê cîhanê da rêya jîyaneke mirovane, azad, demokratîk, adalet, aştiyaneji gelê me û ji hemû mirovahiyê ra derî veke.

Bi hêvî, daxwaz û bawerîya ku di sala 2023yê de xweşî, tenduristî û bextewarî bibe şîrîkê jiyana me. Bi hest û bîr û baweriyên xwe yê netewî, niştîmanî û mirovî ez sala nû ya malbatên şehîdan, ya kedkar û têkoşerên doza azadîyê, ya hemû gelê Kurdistanê, ya her Kurdistanîyekî li her warekî cîhanê dijî û ya hemû mirovahiyê pîroz dikim.

Mustafa Ozçelik, Serokê Giştî yê PAKê

Em ê dostaniya Fransa û Kurdistanê biparêzin

Konfederasyona Kurdên Diaspora – Diakurd, di darbarê bûyerên Parîsê de daxûyaniyek ragihand. Diakurd di daxûyaniya xwe de balê dikişîne li ser dostaniya Lurdistanê û Fransa û dibêje: Fransa di parastina statuya Başûrê Kurdistanê de, bi taybetî di dorpêça piştî referandûma serxwebûna Kurdistanê de di qada navnetewî de giraniya xwe wek dewlet ji bo berjewendîya statuya Başûrê Kurdistanê danî...

Ev deqê daxûyaniya DIAKURDê ye:

Dewleta Fransa bi hemû dezgeh û saziyên xwe yê fermî terora li dijî Navenda Çanda Ahmet Kaya bi tundî şermezar kir, serxweşiya xwe pêşkeşî civata Kurd ya Fransa kir. Rojên piştî êrîşê Fransa di asta herî bilind de, Serokkomar Emmanuel Macron û şaredarê navçeya 10an ya Parîsê Alexandra Cordebard hest û xemgîniya xwe anîn ziman. Wezareta hundir û ya dadê soz dan ku heta dawiyê dê hewl bidin lêkolînan li ser sedem û motîvên êrîşa terorê bikin û bo raya giştî rabigehînin. Di gelek dezgehên fermî de ala Kurdistanê di tenîştta ala Fransayê hat bilind kirin, terora dijî kurda li Fransayê wek roja xemgîniyê hat ragihandin. Fransa di rojên herî zehmet ên kurda de, wek dewlet di asta navneteweyî de bi hemû hêz û qeweta xwe li ba gelê Kurdistanê cih girt, alîkariyên xwe yê giranbiha pêşkeşî Kurdistanê kir. Alîkariya siyasî û mirovî ya Fransa piştî komkujîya Helebce, Enfal, Raperîna 1991 an, ji biryara NY ya 688an heta şoreşa Rojavayê Kurdistanê tu carî nayê jî bîr kirin. Hezaran mirovên kurd bi saya van alîkariyan ji bin zext û zordestiya dewletên dagîrker xilas bûn.

Fransa di parastina statuya Başûrê Kurdistanê de, bi taybetî di dorpêça piştî referandûma serxwebûna Kurdistanê de di qada navnetewî de giraniya xwe wek dewlet ji bo berjewendîya statuya Başûrê Kurdistanê danî. Heta roja îro jî dev ji wê helwesta xwe bernedaye. Fransa herwiha di şoreşa Rojava de jî roleke gelek girîng lîst, li hember cîhadîstên Daeshê bi kurda re tifaq pêk anî. Rojavayê Kurdistanê bi alîkariya Fransa û dewletên din yê hevpeymanan Daeshê tîk birin. Dewleta dagîrker ya Tirkîye bi çendîn caran zext li ser dewleta Fransa danî ku tifaqa navbera kurda û Fransa xira bike, lê bi ser neket. Fransa wek dewlet dostê me yê stratejîk e. Em alîkariya wan ya ji bo gelê Kurdistanê tu car jî bîr nakin. Em girîngiyê mezin didin ev hevaltî her berdeyam be, bihêztir be, bibe mînakek ji bo komelgeha navneteweyî. Hemû kurdên ku li Fransayê dijî divê rêz li yasa û rêbaza Fransayê bigrin. Wek Diakurd em hemû tundî û tîjî li hember dewleta Fransa û dezgehên wê yê fermî nerast dibînin. Kurdên diaspora divê li ser vê pîrsê bi helwest be û rê nede kesên xêmxwaz hevaltiya kurda û dewleta Fransa xira bikin. rojvakurd.com

PDK ê bersiveke kurt û tund da rêveberê PKK ê

Partiya Demokrata Kurdistanê di daxuyaniyêke nivîskî de berisva gotnên Zuber Aydar û raporta malpera "Awene" li ser gotinên wî endamê rêveberiya PKK ê li dor bikujê kadroya PKK ê li Silêmaniyê Agîhan Akarsel da.

Daxuyaniya PDK ê bi wî awa ye:

Bersiveke kurt ji bo Zuber Aydar û Malpera Awene Roja 27.12.2022 Malpera "Awene" raportek belav kiriye li ser gotinên Zuber Aydar Endamê Rêveberiya PKKê yê ji bo televizyona partiya xwe, ku Aydar behsa wî kesî kiriye yê ku roja 4.10.2022 çalakvana PKKê Agîhan Akarsel li nava bajarê Silêmaniyê kuştîye.

Li gorî wê raportê, qaşo Zuber gotiye: (Kesê ku Agîhan Akarsel kuştîye, em nas dikin û em zanin çî gotiye û dixwest piştî kuştina Agîhan bireve Hewlêrê, lê hat girtin.)

Di destpêkê de û beriya bersivdana kurt û kurmancî bo gotinên Zuber Aydar, cihê ku bala yekî dîkşîne helwesta Malpera "Awene" ye, ku wek kesekî ji xwe re hingiv di darekê de dîtibe, li şûna ku herin li ser hurgiliyên bûyera kuştinê lêkolînê bikin, li şûna ku herin li hurgilî û şertûmercên çibicîkirinê û fermendar û kesên li pişt bûyerê bigerin, hatine bêbextiyar dixin histê Hewlêrê. Hatine gotineke Zuber kirine manşeta raporta xwe, ku neşert e rast be jî. Ma ew gotin bi xwe jî, daxwaz û nêzîkî û çênebûye, piştê kî dibêje ku ew gotina wî kesê ku Agîhan kuştîye, rast e? Û ne gotina kesên li pişt wî ne?... Ji wê jî giringtir, eger wî kesî ew gotin jî kiribe, ev yek nîşan û delîl e ji riq û kîneya wan kesên ku jê re li çepkan didin.

Zuber û partiya wî eger xema endama xwe xwaribana û li rastiyan geryabana, gerek berê xwe dabana deselata siyasî û emnî ya cihê ku Agîhan lê hatiye kuştin, ku li bin deselata wan û li ber çavê wan ev kuştin çêbûye. Cihê pirsyarê ye, PKK çima dest ji cih û dem û hurgiliyên kuştina endama xwe berdaye, dest jê berdaye ku kî li pişt wê kuştinê ye û bikuj çek ji kuraniye, lê hatiye bi wê yekê girtiye ku qaşo bikuj dixwest bireve?!

"Awene" gotinên Zuber belav kiriye ku dibêje: "Bikuj gotiye ew ji bo kuştina Agîhan Akarsel çûbû Silêmaniyê û (wana) pere û hertiştê dabûn bikuj." Em jî li vir dipirsîn, (ew kesên ku pere dane bikuj) kî ne û çima Zuber newêre yan naxwaze navê wan bêje?!!

Piştê, eger nêta bikuj hebû bireve Hewlêrê, gelo Zuber û PKK dikarin ji me re bêjin bikujên endamên wan yê din kî ne û li kuderê ne?... Erê bikujê Kanî Yel-maz berpîrsê PKKê yê Ewropa û berpîrsê Zuberê bi xwe jî kî ye û li kuderê ye?

Partiya Zuber (PKK) xwedî dîrokeke reş e di kuştin û revandin û hewla tunekirina endamên xwe de. Ne dîr e ku ev gotinên wan û derxistina hincetan û anîna navê Hewlêrê, hewleke din be ji bo veşartina laperekê ji dîroka wan a reş.

darkamazi.info

HEZKURDê ji bo hilbijartina waneyên zimanê Kurdî dest bi xebatan kir

Hereketa Zimanê Kurdî (HEZKURD) ji bo ku xwendekarên Kurd li dibistanên Bakurê Kurdistanê waneyên Zimanê Kurdî (Kurmancî û Zazakî) hilbijêrin, dest bi xebatên xwe yê li qadan kir.

Li Bakurê Kurdistanê û Tirkîyê, wek her sal, îsal jî pêvajoya dersên hilbijarî yê li dibistanên navîn dest pê dike. Ji bo ku hişmendîya ziman li pêş bikeve û xwendekarên Kurd li dibistanên Bakurê Kurdistanê waneyên zimanê Kurdî (Kurmancî û Zazakî) hilbijêrin, HEZKURDê duh dest bi xebatên xwe yê li qadan kir.

Bi pêşengîya Berdevkê Hereketa Zimanê Kurdî (HEZKURD) Barij Celalî û çalakvanên zimanê Kurdî yê HEZKURDê, duh li bajarê Mêrdînê xebata belavkirina belavokan dest pê kir. Li gor destnîşankirina HEZKURDê, îro jî dê li navenda Mêrdînê û navçeya Nisêbînê xebatên wan yê agahdarkirin û teşwîqkirina gel berdeham be. Tê zanîn ku HEZKURDê par ji bo hişyarkirin û teşwîqkirina xwendekar û malbatan, nêzîkî 280 hezar belavok belavkiribû.

rupelanu.com

Amerîka ji hevdîtina Tirkîye-Sûriyê ne razî ye: Em piştgiriyê nadin

Berdevkê Wezaretê Derve ya Amerîkayê derbarê civîna wezîrên berevaniyê yê Tirkîye û Sûriyê ya li Moskowê de got "Em bang li dewletan dikin ku hovîtiya ku rejîma Esed di van 10 salên borî de li ser gelê Sûriyê kiriye, bi baldarî binirxînin. Em piştgirî nadin welatên ji bo ku têkiliyên xwe bi Eed re baştir dikin." Berdevk diyar kir ku polîtîkaya Amerîkayê ya li Sûriyeyê nehatiye guhertin û dibêje "Em piştgirî nadin welatên ji bo ku têkiliyên xwe pê re baştir bikin û piştgirîya xwe ji dîktatorê zalim Beşar Esed re diyar dikin ku desthilata xwe ya berê vegeerîne."

Berdevkê Wezaretê Derve ya Amerîkayê ku navê wî nehate eşkere kirin, derbarê peywendiyên Tirkîye û Sûriyê de bi nivîskî bersiva pîrsa Dengê Amerîka da.

Berdevk diyar kir ku wan nûçeyên ku di navbera Tirkîye, Sûriyê û Rûsyayê de hevdîtinên sê alî hatine kirin dîtine û wiha got "Em bang li dewletan dikin ku bi baldarî zilma rejîma Esed li ser

gelê Sûriyê di deh salên dawî de di sepîne û bi berdehamî astengkirina gihandina ewlehî û alîkariya mirovî ya rizgarker bo gelê Sûriyê jî aliyê rejîmê ve binirxînin."

Herwiha berdevkê Amerîkî di bersiva xwe de hat ragihand "Di dema ku gelê Sûriyê jî şerê ku ev nêzî 12 sal in berdeham dike, êş û azaran dikişîne, piştgirîya me ya ji bo çareserîya siyasî di bin pêşengîya Sûriyê de li gorî biryara 2254 a Encûmena Asayîşa

Navdewletî berdeham e." Wezîrê Berevaniya Tirkîyê Hulusî Akar, Serokê Rêxistina Îstixbarata Neteweyî ya Tirkîyê (MÎT) Hakan Fîdan, Wezîrê Berevaniya Rûsyayê Sergey Şoygu û Wezîrê Berevaniya Sûriyeyê Elî Mehmûd Ebas di 28ê Berfenbara 2022an de li Moskowê paytexta Rûsyayê hevdîtinek pêk anîbûn. Civîna li Moskowê di navbera Tirkîye û Sûriyê de piştî 11 salan li ser asta wezîran bû yekem civîn.

rupelanu.com

Li navçe û taxên Amedê bi gel re hatin ba hev

KCD, DBP û HDP li tax û navçeyên Amedê bi gel re hatin ba hev. Kongreya Civaka Demokratîk (KCD), Partiya Herêmên Demokratîk (DBP) û Partiya Demokratîk a Gelan (HDP) li tax û navçeyên Amedê serdana gel kirin.

e. Çar sedemên vê pêvajoyê hene; tecrîd, şer, girtiyên siyasî û qeyûm. Heya ev her çar sedem ji holê ranabin aştî, edalet û hiqûq nayê wî welatî. Ger em dilê me û edaletê hebe, divê dawî li vê tecrîdê bê. Li cihê ku tecrîd lê hebe, ne pêkan e

sertîfîkaya bedêlên me ne."

SÛR

Şandeya ku Parlemerterê HDP'ê yê Amedê Îmam Taşçier, Hevşaredara Sûrê ya qeyûm tayînî şûna wê hatiye kirin Fîlîz Bûlûtekin, rêveberên rêxistina bajêr û endamên partiye di nav de, li HDP'a Sûrê bi gel re civiya. Heyet paşê li taxa Mêrga Ahmedê serdana gel kir û guh li pirsgerêkên gel kir. Li vir Parlemerterê HDP'ê yê Amedê başkişand ser şer, tecrîd û aboriyê.

Taşçier destnîşan kir ku tecrîda li ser Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan êrîşa li ser civakê ye û got: "Li cihê ku şer lê hebe demokrasî tune ye. Lewma divê em li dijî şer rabin. Li her çar parçeyên Kurdistanê şer heye. Peryê wî şerî jî berîka me dertê. Bi zorê jî me distînin û me birçî dihêlin. Li hemberî kê şer dikin? Li hemberî Kurdan. Ger em bi yekîtiyê li ber wî şerî rabin, dê bisekine." Taşçier bal kişand ser girîngîya yekîtiya neteweyî û got: "Min serê deh hevokan carekê behsa tifaqê kir, ji lew re pêdiviya me bi tifaqê heye, pêdiviya me bi yekîtiyê heye."

ÇÊRMÛG, PASÛR, REZAN

Parlemertera HDP'ê ya Amedê Remziye Tosûn û yê pê re li navçeya Çêrmûgê bi gel re civiyan. Tosûn û yê pê re guh li pirsgerêkên gel kirin û gotin ku ew hêz açareseriyê ne. Parlemertera HDP'ê ya Amedê Dersim Dag û yê pê re jî li navçeya Pasûrê serdana gel kirin û Hevserokê HDP'a Amedê Zeyyat Ceylan û yê pê re jî li gundê Mezrikê yê navçeya Rezanê û li Taxa 5'ê Nîsanê ya Rezanê bi gel re civiyan.

anfakurdi.com

FARQÎN

Parlemerterê HDP'ê yê Wanê Sezaî Temellî li Farqînê serdana gel kir. Temellî di axaftina xwe de bal kişand ser Komkujiya Parîsê ya 2'yan û got ku êş û hêrs gelekî mezin e. Temellî got: "Beriya niha bi 10 salan li Parîsê em bi heman komkujiyê re rû bi rû man. Kiryar hat zevtkirin, lê berî ku sûcdar bê darizandin ser bûyerê hat nixumandin. Di Doza Deniz Poyrazê de jî heman tişt qewimî. Kesê Deniz Poyrazê kuşt, ceza lê hat birîn, lê kesên Deniz Poyrazê dan kuştin û feraseta li piştê wê bûyerê beraet kir. Sedema van komkujiyan ev desthilat e. Heya ev desthilat neyê şandin bidawîbûna van bûyeran ne pêkan

ku tu dadgeh biryareke adil bide."

Temellî destnîşan kir ku ji bo xurtkirina Rêya Sêyem û têkoşinê dixebitin û got ku dê bi rêxistinkirinê têkoşinê mezin bikin. Temellî bilêv kir ku êdî dem hatiye ku dawî li vê pergalê bê anîn û ev tişt gotin: "Çare HDP ye, vîna gelê Kurd e. Gelê Kurd bi salan e têdikoşe û ev têkoşin ne ew têkoşin e ku tawizê bide desthilatan. Ew dixwazin ev pergal wiha bidome. Dixwazin em bibin kole û nasnameya xwe înkâr bikin. Dixwazin em biguherin. Lê wê ev pergal biguhere, ne em. Gelê Kurd ji her wextî bêtir dê bihêrs biçe ser sindoqan, ji lew re ev gel bedêl daye. Dengên gelê Kurd hêja ne, ji lew re dengên em

Dewleta Tirk li derdora Kanî Masiyê bombebaran kir

Dewleta Tirk Geliyê Bazêyan ku nêzî cih û warê şênîyên Kanî Masî ye, bombe kir.

Dewleta Tirk a dagirker, bi balafirên şer Geliyê Bazêyan a li herêma Berwarî Bala, da ber bombeyan. Tê gotin ku cihê hatiye bombekirin nêzî cih û warê xelkê ye. Artêşa Tirk ku 8 meh in ku li ser Başûrê Kurdistanê şerê dagirkirinê dike, lê tu encam negirt û ji pirê qadan vekişiya.

anfakurdi.com

Hevdîtina Rûsyayê, Tirkîyeyê, Sûriyeyê ji bo kurdan nîşan a fealeketeke nû ye

İbrahim GÜÇLÜ

Lewra PKK, di bin kontrol û bandora Îranê de bû. Îran jî, ji bona ku Rejîma Baasê biparêze hatibû Sûriyeyê, bi awayekî bi çek û milîsan li Sûriyeyê cîwar bibû. Dema ku Îran bê çare ma, ji Rûsyayê daxwaz kir ku Rûsya jî bê Sûriyeyê.

Wek tê zanîn beriya li Sûriyeyê serhidanên siwîl dest pê bikin û bigihîje qonaxa şerê hûndir (navxwe), pêwendiyên Dewleta Tirk û Rejîma Baasê-Dewleta Sûriyeyê gelek baş bû. Her du dewletên kolonyalîst bi hev re dest bi civînên hevbeş (mîsterek) yê hikûmetê kiribûn. Lê piştî demekê ku şerê navxwe li Sûriyeyê dest pê kir, pêwendiyên wan gelek xirab bû. Lewra Dewleta Tirk mixalefeta Ereban ya li dijî Rejîma Baasê re piştgirî kir. Di nav pêvajoyê de pêwendî xirabtir bûn. Dewleta Tirk gelek herêmên di bin bandor û desthilatdariya Rejîma Baasê de bûn (gelekên wan jî herêmên kurdan bûn) dagir kir. Gelek caran jî di navbeyna herdu dewletan, yanî di navbera Dewleta Tirk û Sûriyeyê de şer çêbûn û xwîn rijîya.

Lê her dem ji bona ku pêwendiyên Dewleta Tirk û Rejîma Baasê li Suriyeyê pêk bê, pêşniyar û nîqaşe hebûn. Bi taybetî jî, ji bona ku pêwendiyên Dewleta Tirk û Rûsyayê gelek baş bûn, Rûsyayê ji Dewleta Tirk daxwaz dikir ku bi awayekî fermî Dewleta Tirk bi Rejîma Baasê re danûstandin bike.

Dewleta Tirk di qonaxekê de diyar kir ku berpîrsiyarên îstixbarêtên wan bi hev re hevûdîtî dikin. Ji aliyê Dewleta Tirk de dihat diyar kirin ku "heger şert pêk bîn, wê demê di navbera hikûmet û serokên herdu dewletan de jî hevûdîtîna pêk tîn."

Lewra berjewendiyên Dewleta Sûriyeyê û Dewleta Tirk di pîrsa neteweya kurd de wek hevûdu ne.

Di encamê de ew roja hat. Beriya çend rojan wezîrên bergirî yê Dewleta Rûsyayê û Tirkîyeyê û Sûriyeyê; serokên îstixbarêtên wan dewletan hatin cem hev, bi hev re mijar û pîrs-girêkên di navbera wan de qise kirin. Gorî daxûyaniyên terefan; civîn baş derbas bûye, hemû pîrs-girêk dane ser masayê, ji bona civînên wan berdeham bikin jî li hev kirine.

Gorî baweriyên min ew qewimandineke gelek girîng e. Bisporên stratejîk yê her sê dewletan û dinyayê jî di baweriyê de ne ku ew hevûdîtîna sê dewletan girîng e.

Ev hevûdîtîna sê dewletan dê gelek encaman biqewimîne, bi taybetî jî ji bona kurdan ev hevûdîtîna sê dewletan gelek girîng e.

Daxûyaniyên Dewleta Tirk yê piştî civînê jî vî rastîyê û girîngiyê derdixole. Bi taybetî jî, serokomarê Dewleta Tirk R. T. Erdoğan piştî civîna dawî

ya Hikûmetê diyar kir ku "li Sûriyeyê di esas de li Rojavayê Kurdistanê li hemberî terorê-PKKê şer hat qonax û sefheyeke nû."

Civîn jî bi her awayî vî daxûyaniya Serokê Dewleta Tirk rast derdixole.

Wek tê zanîn PKK/PYDê bi destê Rejîma Baasê hatibû ava kirin. Loma jî PKK/PYDê wek partiyeke Kurdistanê ava nebû û bêje-hevokên kurd-Kurdistanê jî di navê wê de cî negirt.

Kurdan di destpêkê de ji serhildana siwîl ya li Suryeyê re piştgirî kir. Ji mixalefeta Ereba re ket nav danûstandin. Kurdan beriya ereban daxwaz dikir ku Rejîma Baasê bê guhertin, rejîma demokratîk û parlamenterîst û pîrr partîti ava bibe. Kurdistan jî otonom bine û kurd di serî de mafê xwe bi xwe îdarekirinê û hemû mafên neteweyî qezenç bike.

PKK/PYD li dijî vî stratejiyê derket. Loma jî Rejîma Baasê li dijî kurdan û mixalefeta PKK/PYDê çekdar kir. Min wê demê nivîsand ku ji bona kurdan xeterî û feleketekê dest pê kir.

Hezar mixabin ew nêrîna min di nav pêvajoyê de rast derket. Rejîma Baasê bi her awayî PKKê çekdar kir. Ji bona ku PKK/PYDê ji bona wan şerê wekaletê bimeşîne organîze kir. Plana Rejîma Baasê li wir jî nesekinî, Rejîma Baasê rêvebirina Rojavayê Kurdistanê bi PKK/PYDê ve birêvebir. Rejîma Baasê, PKK/PYDê ji dîktatoriya xwe re kir şerîk.

Îranê jî, ji vî yekê re piştgirî kir û erê kir. Lewra PKK, di bin kontrol û bandora Îranê de bû. Îran jî, ji bona ku Rejîma Baasê biparêze hatibû Sûriyeyê, bi awayekî bi çek û milîsan li Sûriyeyê cîwar bibû. Dema ku Îran bê çare ma, ji Rûsyayê daxwaz kir ku Rûsya jî bê Sûriyeyê. Rûsyayê jî, ji bona ku li Behra Spî bibe hêzekê, hat li Sûriyeyê ji Rejîma Baasê re bû alîkar. Dikarim bibêjim ku Îran û Rûsya bûn sedem ku Rejîma Baasê li ser piya bimîne.

Di destpêkê de PKK/PYDê bû xulamê Rejîma Baasê, Îranê û Rûsyayê. Li kurdan xirabî kir û li Kurdistanê felaketê çêkir. Zarok revandin. Serokên kurdan yê civakî û siyasî kûşt. Bû sedema kûştina deh hezaran kurdan. Dîsa rê vekir ku Dewleta Tirk bê herêmên Kurdistanê dagir bike. Rejîma Baasê bi plana nîjadperest ya Kemera Ereban nikarî bû ku Rojavayê Kurdistanê bike ereb, bi destê PKK/PYDê Herêmên kurdan bi ereban tijî kirin. Li hemberî partî û rêxistinên Kurdistanê şidet û zorbatî bi kar anî. Kurd kirin dijminê ereban jî. Navê Rojavayê Kurdistanê guhertin, kirin "Bakurê Sûriyeyê."

PKK/PYDê dema Emerîkayê xwest bû xulam û leşkerên Emerîkayê, li Rejîma Baasê, Rûsyayê, Îranê xiyaneî kir. Wê demê diyare bû ku PKKê bi pişt-girîya van sê dewletan ji bona kurdan felaketê çê kiribû, lê piştî ku li wan xiyaneî kir felakete mezintir di pêşiya kurdan de bû. Diyar bû ku dê bedeleke wê bibe. Ew mijara û xeteriya beriya çendan salan jî min nivîsand.

Hevûdîtîna Dewleta Rûsyayê û Tirkîyeyê û Rejîma Sûriyeyê ji bona ew felakete mezin, deng digihîne guhên me. Dê êrişek hîn xurt û organîzekirî û teknolojik li Rojavayê Kurdistanê dest pê bike û dom bike.

Divê kurd ji vî êrişê re amade bin ku dê çewa zirareke mezin nebînin, hewil bidin û plan çê bikin.

Diyarbekir, 30. 12. 2022

Rojhat Amedi

Daxuyanî û hewldanên 'lihevanîna opozîsyon û rejîma Sûriyeyê' piştî 11 salên şerê xwînî yê Sûriyeyê, niha babeta sereke ya rojevê ye. Tirkîyeyê bi eşkereyî ev daxwaz ji opozîsyona Sûriyeyê ya nêzikî xwe kir û ev jî bû sedema nerazîbûn û protestoyan li wan herêmên artêşa Tirkîyeyê de bicih bûye.

Dixwazîna statuya koletiyê ya kurdan bidomînin!

Piştî Zîrweya Soçî ya Erdogan û Pûtîn ku 5ê Tebaxa 2022yan pêk hat, lihevanîna opozîsyon û Şamê derket pêş. Diyar dibû ku Pûtîn di wê mijarê de Erdogan razî kiribû û digot, wê piştî hevûdîtîna li herêmê guhertinê mezin çêbibin.

Hemû bijardeyên çareseriyê pûç derketin!

Piştî şer û aloziyên 11 salan li Sûriyeyê, hewldanên 'lihevanîna opozîsyon û rejîmê' ku herdu aliyên gelekî xwîna hev rijandine, nîşan dide ku êdî hemû bijardeyên çareseriyê yê Rûsya, Îran û Tirkîyeyê pûç derketine û nebûne derman ji birînen gelê Sûriyeyê re.

Rûsya, Îran û Tirkîyeyê çendî caran di civînên Astana yê qaşo 'garantorên çareserkirina krîza Sûriyeyê' de tene cem hev, lê ji sala 2017an ve ti encameke ku civaka navdewletî û gelê Sûriyeyê pê razî bikin jî dernexistine holê.

Derbederbûna bi milyonan kesên xema wan e...

Ev her 3 welat ji çareseriyê zêdetir berjewendiyên xwe esas digrin. Dixwazîna berjewendiyên wan ên li herêmê werin misogerkirin û derbederbûna bi milyonanan însanan jî ne xema wan e.

Ji bo Rûsyayê mayîna li Derya Spî ji giyanên bi sed hezaran însanan û derbederbûna bi milyonan xelkê Sûriyeyê girîngtir e.

Dîsa ji bo Tirkîyeyê û Îranê jî berde-wamkirina 'statuya koletiyê ya li ser Kurdan' ji her tiştî girîngtir e. Ev helwesta wan bibe sedema îflasa dewleta wan jî jê venagerin.

Lê belê niha ew siyaseta wan a li ser Kurdan ferz dikin, xitimî ye. Ji ber ku ev siyaseta wan xitimî ye jî niha ketine pey 'çareseriyên' nû.

Çi ne ev çareseriyên nû?

Navê wê danîna "Lihevanîna opozîsyon û rejîma BAAS"

Rûsya bi vî lîstokê dixwaze hebûna xwe ya li Sûriyeyê û bi taybetî jî li Derya Spî û berdehamiya rejîma Şamê misoger bike.

Tirkîyeyê jî dixwaze bi vî lîstokê pêşiya lihevhatina rejîmê û Kurdan bigire daku nîzama berê ya bê statuya hiştina Kurdan berdeham bike.

Yanî bi hewldanên bi navê 'lihevanîna opozîsyon û rejîmê' dixwaze bi rejîma Sûriyeyê re li hev bike û bi hev re careke din mala Kurdan wêran bikin.

Lê belê diyar e ku Îran li derveyî vî lîstoka nû maye;

Ji niha ve eşkere dibe ku ev lîstok rewşa Sûriyeyê baştir nake, xirabtir dike. Ev lîstok dibe sedema şer û cepheyên nû bi xwe re vedike...

***

4 milyon penaberên Sûriyeyê ku li IDLIBê dijîn, naxwazîna careka din bibin êsîrê rejîma Esed.

4 milyon penaberên Sûriyeyê ku li Tirkîyeyê

dijîn naxwazîna careke din bibin êsîrê rejîma Esed.

4 milyon Kurd û Ereban ku li Rojavayê Kurdistanê dijîn jî naxwazîna careke din bibin êsîrê rejîma Esed.

Dixwazîna statuya li Rojavayê Kurdistanê bi hev re hilweşînin...

Tirkîyeyê weke ku sond xwariye,

dixwaze bi sedem û hincet nîşandana hebûna PKKê, statuya ku li Rojavayê Kurdistanê pêk hatiye hilweşîne.

Rojavayê Kurdistanê kî îdare dike ferq nake, lê niha aramîrîn herêma Suriyeyê. Li herêmên di bin destê Esed, Rûsya, Îran û Tirkîyeyê de; kaos, anarşîzm, talan, kûştin û mafyagerî hakim.

***

Niha Rûsya û Tirkîyeyê dixwazîna wê herêma aram jî têk bidin.

Dikarin wan jî nikarin ev babateke cuda ye û em ê bibînin.

Li vir helwesta Rûsya û Tirkîyeyê ya li hember Kurdan careke din zelal dibe. Ew Rûsya bû ku Komara Kurdistanê ya Mahabadê bi lihevkerîna enerjîyê firotibû.

Ew Rûsya bû ku bi lihevkerîna peymanî bergiriyê re ligel Saddam Hisên şerê Şoreşa Îlonê kir û Peymana 11 Adarê bînpê kir. Niha jî dixwaze ji bo berjewendiyên xwe bi Şam û Ankarayê re statuya Rojavayê Kurdistanê bînpê bike.

Ew Tirkîyeyê ku bi sedan sal in bi çîrokên biratiyê Kurdan dixapîne, amade ye bi dijminê xwe yê herî mezin Esed re lihev bike, tene ji bo pêşgirtina Kurdan.

Ew Tirkîyeyê ku edebîyata biratiya Tirk û Kurdan dike, bi hevalbendiya hêzên wek El Qaidê ku ji DAÎŞê tîn, mala Kurdan wêran dike.

Rewş careke din ji Kurdan re nîşan dide ku divê êdî dev ji çîrokên 'Biratiya Gelan û Yekîtiya Umetê' berdin û vegeirin ser rastiya xwe...

Îro 11mîn salvegera koça dawî ya navdarê gelê Kurd Mehmedê Siloyê Bava ye

Mehmedê Siloyê Bava (Babayêv Mamêd Sulêymanovîç) (1920 an 1922 gundê Araratê, Ermenîstan - 2011 Bakû, Azerbaycan) - sertêkoşerê ji nûva dasekinandina Kurdistanê Sor, avakar û serokê rêxistina «Yekbûn» ê, pêşeng û rêberê kurdên Yekîtiya Sovyêt a berê.

Ji salên 1940-50 î ji bo parastina mafê gelê xwe yên sîyasî, cîvakî, aborî, çandî dest bi têkoşînê dike. Di sala 1946-an de li Mehabadê bi serok û mêrxasên kurdan, Qazî Mehemed, M.M.Barzanî re hevdiştina pêk tîne. Di avakirina Komara Mehabadê rola wî jî heye.

Mehmedê Siloyê Bava wek kesayetek dîrokî navê wî derbazî dîrokê bûye. Sertêkoşerê ji nûva dasekinandina Kurdistanê Sor, avakar û serokê rêxistina «Yekbûn» ê, pêşengê kurdên Yekîtiya Sovyêtê a berê M.S. Bava weha tê pejrandin û nirxandinê.

Babayêv Mamêd Sulêymanovîç di 20ê cotmehê sala 1920 an de li gundê Araratê li Ermenîstanê ji dayik bûye.

Ji salên 1940-1950 î ji bo parastina mafê gelê xwe ên sîyasî, cîvakî, aborî, çandî Mehmedê Silo dest bi têkoşînê dike.

Dema Yekîtiya Sovetê de kesî culet nedikir ji netewetîyê behs bike, lê ewî destpêkêde tik û tenha berê xwe dabû dewletê, name rêber û serokên dewletê re dişand (Î. Xûrûşov, L.Brêjnîyêv, Y.Andropov, M.Gorbaçov, Y.Prîmakov, B. Êlcîn, S.A.Tovmasîyan - serokkomarê Ermenîstanê, A.Elçîbay, A.Mutalîbov, X.Vazîrov, G.Alîyêv - serokkomarên Azerbaycanê.....) û hevdiştin pêk dihatin.

Ewî bi îsrar hîvî û daxwaz dikir ku sebebên rûxandin a Kurdistanê Sor û nefîkirina kurdan (1937-1944) werên zelal kirin, Kurdistanê Sor jî ji nûva were ava kirin. Kurdisyana a Sor a ku 1923- an de li ser erdnîgarîya Kurdistanê kevna û dîrokî de hatibû damezirandin û di sala 1929-an de bê sebeb tê rûxandin.

Di sala 1937-a kurdê Kafkazîyayê bi fermana Stalîn bê sebeb, bê qanûn nava 24 seeta de li bin şert mercên giran û dijwar de surgunî Asîya Navîn û Kazaxistanê dikin. Li ser 14 herêm û 110 nehîyan gund-gund, malbet-malbet parevedikin. Mebest helandin a cîvaka kurd bûye. Ev bûyera qirêj mora xwe li

çarenûsa M.S. Bava ji dixê (16-17 salî bûye).

Ji bo ku kurd mafên xwe ên hindabûyî û pêpezkirî dest bînin bizava M.S. Bava di salên 1989-90 î de li paytaxt bajarê Moskovaêda meşa derbazdikin. Di dîroka kurd û Kurdistanê de yekemîn carbû ku kurdê Sovyêtê meşê da bangî dewletê dibûn dawa dasekinandina mafê xwe dikirin û bi serwêrtîya BABAYÊV daxwaza ji nûva avakirina Kurdistanê Sor dikin.

Di vê meşêda bi hewla Babayêv ji 9 komaran ên Yekîtiya Sovyêtê 2000-an zêdetir kurd beşdar dibin. Dewlet soz dide ku daxwaza kurda bîne cî. Lê desthilatdar ên Yekîtiya Sovyêtê agahdar dibin ku di navbera hin rewşenbîrên kurda de neqayîlbûn heye. Nîvî bi rêbertîya Babayêv ji bo ji nûva avakirina Kurdistanê Sor îsrar dikin, çend rewşenbîr jî hevdu digirin û nama dewletê re dişînin ku Kurdistanê Sor naxwazin. Rayedarê dewletê kurda radigihînin ku kengê kurd bi giştî bi yek biryarbin wîçaxî ewê daxwaza wan çareserkin. Weha kurd hevdu ziman nikarin bivînin, hemberî hevdu radiwestin. Lê mixabin dem dibuhure.

Di sala 1991 a de Yekîtiya Sovyetan hilweşya di erdnîgarîya Sovyetêda dewletên nû ên serbixwe pêjda hatin. Bi vî awayî ew armanc û nêta Kurdistanê Sor nehat sêrî. Belkî jî tewanbarê vê ew çend rewşenbîrên kurdbûn kujan ku bibûn asteng, pêşerojêda dîrokê vê helwest û asbêktê aşkar û zelalke. Dîrokê de tu tişt veşartî namîne. Her buyer tê xuya kirin û nirxandinê.

Di şer û dagirkeriyê de rastî û mirovatî tê kuştin, edalet tê vemirandin..

Di 1992-1993 de tevî Qerebaxa Çîya Kurdistanê Sor jî di hêla Ermenîstanê ve tê dagir kirin. Mijara Kurdistanê a Sor jî hêdî-hêdî mînanî dewleta kurd a Şeddadiya derbazî arşîva dîrokê dibe.

Pey BABAYÊV re kesî culet nekir ew êstafêta ku wî hildabû heya dawîyê hilbigire.

Babayêv di sala 1946-an de li Mehabadê serok û mêrxasên kurda ra Qazî Mehemed, Mistefa Barzanî re hevdiştina pêk tîne. Di avakirina Komara MEHABADê keda wî jî hebû.

Babayêv bi bandora Q. Mehemed û M. Barzanî de wek kesayet û rêberê kurd têdigêhije.

Ku M. Barzanî tê Sovyêtê (1947-1958) dema ku

Ermenîstanê nava kurda de digere wedekî mala Mehmedê Siloyê Bava de dimîne. Babayêv bi Serokê kurdan M. Barzanî ra diçe qebûla serok komarê Ermenîstanê S.A.Tov-

masîyan. Serok M.M.Barzanî ji wî hîvî dike ku jêra soz bide wekî salê 10-15 law û keçên kurd bê îmtîhan zanîgehada werên qebûlkin. S.A.Tovmasîyan gilî dide û sozê xwe diqetîne.

Bi daxwaz û tekîda M.M.Barzanî Babayêv sazî û rayedarên dewletêra nama dişîne û hîvî dike ku sebebê nefîkirina kurda agah kin. Bersîv nastîne lê tenê jêra dibêjin careke din karê wehara mijûl nebe, Babayêv li mala xwe de Gêneralê kurd M.M.Barzanî re soz dide ku yê heya dawîya emrê xwe ji bo mafê gelê xwe, ji bo rastîyê yê berxwadanê bike.

Berxedaneka weha ne hêsbabû gelek cara mala wî digerin, tu zext, zor, astengî, bandor, xeberdartî, dijwarî nikarin wî bidin rawestandin, gellek cara rayedarên dewletê jêra radigihînin ku dest ji kurdayetîyê berde, lê ew vî karê pîroz bi bawerî heya dawîya emrê xwe berdewam dike.

Babayêv di 1993-ê sale diçe Rojavayê Kurdistanê. Bi rêberê PKKê Abdullah Ocalan re û hemû derdodên sîyasî yên kurd re hevdiştin pêk tîne û tevî hevdiştinên aşîyê dibe, pêşniyar dike ku PKK ji Turkîyê daxwaza atonomîyê bike, ji Abdula Ocalan jî vê daxwaza Babayêv dipejirîne. Bi wesîla Celal Telebanî Turkîyayêra ev daxwaz tê ragihandin, lê rayedarên dewletê vê daxwazê qebûl nakin.

Pêşengê kurd Babayêv him jî zanyarbû, li ser beşa malhebûna gundîtiyê endamê ulmîbû (kandîdat nauk s.x.). Ji bo xebata baş çend cara bi xelat û mîdalên tewrebilid ve tê rewa kirin. Hertim xebatê bilid de kar kirîye (Ermenîstan û Azerbaycan).

Ew mirovekî xêrxwez û înterînesîonel bûye. Ewî hertim digot: «Pêwîste mirov kêrî hevdu were, mirovan ra alîkar û xizmetkar be». Ew hertim li gelê xwe re girêdaybû, nav gelda digerya, civîn derbaz dikirin, ji kurd û Kurdistanê gilî vedikir. Cîwanara şadibû, ji mera digot: «Netewa xwe hesbikin, qedirê mirova bigirin, şerm nekin zimanê xweda -bi kurdî biaxifin, pêşerojê hunê gel temsîl bikin, bixûnin, zanebin û gelê xwe nasbikin. Em miletekî mêrxas û dîrokîne».

Ewî hertim şîret dida cîwana, bicûkara bicûk mezinara mezinbû, mirovekî gellekî bi sebr û bi hemdbû, tu wext ji xwe dernediket, heya dawîya her kes dibihîst, tu wext ser mirovan de hêrs nedibû. Mirovekî pir xwedenas û zanebû, dixast her kes bi zanebe, serbest û baş bijî. Heyîn û hebûna wî, nefesa wî kurd û Kurdistanê, bi ruhê xweva gel ra girêdaybû. Ji eskerekî artêşa Yekîtiya Sovyêtê heya lîdêrekî gel têgêhîşt.

Pêşeng û xêrxwezê gelê kurd Babayêv di 29-ê dîkabrê sala 2011-de li serbajarê komara Azerbaycanê li Bakûyê çûye li ser dilovanîya xwe. Ku tê defn kirin akadêmîk, zanyarê kurdê navdar birêz Knyaz Mîrzoîyêv li ser gora wî him bi zimanê azerbaycanî, him jî bi kurdî diaxife, ramana xwe weha tîne ziman: «Îro em di şexsê Mehmedê Siloyê Bava de mirovekî bê hempa, lîgendar (efsanewî) çalakvanekî azayê mirovekî maqûl, şareza, xizmetkarekî mirovahîyê verêdikin dunya heq.

Ew gelê xwera, her kesîra sembol mayak, mînak bû. Jîyana xwe çarenûsa netewa xwera girê dabû. Heya dawîyê gelê xwera kar û xizmet kir. Ez bi şanazî dîyar dikim wek kesayetek têgêhîştina mînda bandorekî girîng û balkêş a Mehmedê Siloyê BAVA li ser min heye. Ew mêrxasekî mirovahîyê, azayê bû, dîroka wî gelê wî bû. Her kes hewil dide ku bişibe Babayêv. Ji mirovahîyê ku em difikirin ew tê bîra me.

Dereqa wîda kilam hatine sêwirandinê ("Ya ku te kir kesî nekir Mehmedê Siloyê BAVA"). Ew him jî sembola dostanîyêbû, dostî û biratîya gelan dixwast. Em gelek tişt ji wî hînbûn. Hesret a yekbûnê, azaya gel û welêt di dilê wîda ma. Navê wî bi tîpên zêrînva di dîroka welêt de yê bê nîvsarê. Wî nîşek hîşt çû,

nîşên hatî yê rêça wîda bimeşin... Ew hêjayî nirxandinêye».

Pey K.Îbrahîm re sernîvîsar (redaktor) û xwedanê rojnama «Dîplomat» ê rojnemavan Tahir Silêman weha diaxife: «Mirov çî ku dibîne pêwîste wê jî bêje. Ez 1988-ê salê li Kazaxistanê bûm xeber hat ku Mehmedê Siloyê Bava bangî kurda kirîye ku li bajarê Moskva beştarî meşêbin. Cara ewlîn min ew li Moskva meşêda dît. Bi hezaranva mirov berav bibûn meşê bi çoşeke mezin û bi hestek usa ji kurd û Kurdistanê axifî hundirê mirovada hestên waletparêzîyê û kurdayetîyê pêşda dihat. Gellek mirovan qe nizanbûn kurd û Kurdistanê çîye. Welatparêzî û kurdayetîyê ji wî hînbûn.

Geleka ew naskirinê şûnda dibûne welatparêz. Ewî pir ked da gelê xwe, emekê wî pire, piştgirî û alîkarîya her kesî dikir. Hewil dida gelê wî hertim pêşda here, em tu wext wî ji bîr nakin. MIROV HEYE JI MALÊ DIÇE, MIROV JÎ HEYE JI ÊLÊ DIÇE. Mehmedê Siloyê Bava ji elê çû...».

Navê M.S.Bava ji bo kurdên Yekîtiya Sovyetê bibû sembol a berxwedana kurdayetî û waletparêzîyê, kurd hemû bi wîra şadibûn û bawer dikirin, ew wek xayî xwedan û parestvanekî netew diştin

Kurdên Sovyêtê waletparêzîyê, kurdayetîyê, biratîyê, dostanîyê, rûmetê, serbestîyê, dîrokê, berxwedanê, jîyanê ji Babayêv hîndibûn. Emel û kirinên mirovan ên qenc mirova hertim zindî û jîndar dike. Mirov gorî keda xwe a menewî dijîn.

Mirovên bextewar û dahîberz ew kesin ku bi emelên xweva qelbê mirovanda diêwirin û tene bîranînê de.

Navê Mehmedê Siloyê Bava wek sertêkoşerê ji nûva avakirina Kurdistanê Sor, pêşeng û rêberê kurdên Yekîtiya Sovyêtê di dîroka kurd û Kurdistanê de bi tîpên zêrînva yê bê mor kirin. Kesayyetên wek Babayêv nemirin.

Dereqa Babayêv gelek gotar, hevpeyvîn, pirtûk hatîye nîvsarê û kilam hatîye sêwirandinê (Mecîdê S.) û helbest hatine nivîsarê.

Gotinên Babayêv: «Gulla ku bere gelê min didin, bila ya ewlîn li singê min keve». Mehmedê Siloyê Bava (Mamêd S. Babayêv).

Bêwar Barî Teyfûrî
Basnews

Bajarê Amûdê, Şewata Sînemayê, Mihemedê Seîd Axa û Mirina Ûsivkê Çelebî

Despêk hejmarê 511-da

Konê Reş

Şewata Sînemaya Amûdê:

Wek ku min gotiye, Amûdê wek peytextekê bû ji kurdên Sûriyê re. Du sînema li Amûdê hebûn, yek havînî bû bi navê Fuad û ya din a ku şewitî navê wê Şehrezad bû. Avaniya wê ji kelpîça, ax, beşt, mircaq û pûş bû, kursiyên rûniştvanan text bûn. Sînema bi du deriyan bû. Bi tenê ji 200 temaşevanî re terxankirî bû.

Di serê meha 11an de, ji bo alîkariya şoreşa Cezairê, bi fermana mudîrê navçeyê Amûdê Mustefa Şaaban, mamosteyên hersê dibistanên seretayî li Amûdê (Elmutenebî, Emar Bin Yasir û Elxezalî), hatin agahdar kirin ku bilêtên çûna sînema Şehrezad, filmê (Reşkê Nîvê Şevê), bifroşin şagirtan. Temenê zarokên wan dibistanan di navbera 12-14 salî de bûn. Wek ku min got, tenê çihê 200 neferî di sînemaya Şehrezadê de hebû, belê hejmarê şagirtên hersê dibistanan yê ku çûn sînemayê di ser 500 neferî re hebûn.

Dibêjin piştî nîvsaetekê ji despêka filmê Reşkê Nîvê Şevê, agir bi hundirê sînemayê ketiye. Bi vêketina agir re, ji tirsan re hec li zarokan ketiye.. bûye hawar qîrîna wan.. wî li wî yê ku xwe ji nav dojeha agirê sînemê rizgar bike.. her yekî xwestiye xwe bi deriyê Bakur an Başûr ve bigihîne ku ji sînemayê derkeve.. pêl hev kirina.. lê mixabin derfeta derketinê bi dest gelek neketiye û di encamê de gelek ji wan hatine şewitandin, birajîtin, fetisandin û di bin hêt û dîwarên wê de hatine kuştin.. Ew derfeta ku gelek zarok karibin xwe ji nav rîvîna agirê mirinê rizgar bikin nebû. Agirkuj li Amûdê nebûn. Ta ku agirkuj ji Qamişlo di hawara Amûdê de hatine, sînema serûbinî hev bibû, bibû qirik û di encamê de 283 zarok di sînemayê de hatin birajîtin û fetisandin. Ji ber giringî û dîroka Amûdê di warê kurdaiyê de, ez dîr nabînim ku şewata Sînemaya Amûdê bi plana rêjîma Şamê û serkêşiya Abdulhemîd Serac be, yê ku zilamê Cemal Abdulnâsir yê yekemîn bû li Sûriyê.

Piştî şewata sînemayê, da ku hikumet hinekî xelkên Amûdê razî bike, mudîrê navçeyê wê Mustefa Şaaban guhert, yekî din bi çem bû û berê xwe da sînemaya malwêran. Dibêjin ku polîsan nedihîşt kes nêzikî deriyên sînemayê bibe. Ta ku Mihemedê Seîd Axa di hawara sînemayê de hatiye, çend sîle li polîsê

Alxezalî de û di pey re çûn serdana gorên zarokan. Li ser gorên wan xelkên Amûdê silogên dijî Cemal Abdulbasir gotin û daxwaza beyankirina navê berpirsên ku şewata sînemê şewitandine bêje.. Di encamê de gelek kes hatin girtin.. Di sala 1961ê de jî, xelkên Amûdê yeksaliya şewatê di Mizgefta Mezin de vejan-din û silogên dijî rîjîmê û bijî biratiya Kurd Erebb gotin.. di encamê wê de jî, hin kes hatin girtin û bersiv dan..

Hêja ye gotinê ku roja îro bi dehan ji wan zarokên ku ji agirê sînemayê filitîne bûne Bijîjk, Endezyar, Parêzer û mamoste.. Gelo ku ew sînemaya nehatiba şewitandin wê çendî bijîjk, endezyar, perêzer û mamosteyên din hebana?

Erê ezbenî! Ji wê salê ve, hêj ew jinên Amûdî, şewata zarokên xwe di sînemaya de jibîr nekirine. Ji wê salê ve, hêj her êvara pêncşemê, jinên Amûdê berê xwe didin ser girê Şermola û goristana Amûdê. Ji wê salê ve, hêj bêhna kizirandina termên her 283 şewitiyên sînemayê di ser asmanê Amûdê re tê behinkirin. Ji wê salê ve, hêj xelkên Cizîrê çîroka şewata sînemaya Amûdê û lehengiya Mihemedê Seîd Axayê Deqorî di civakan de ji hev re dibêjin.

Mihemedê Seîd Axayê Deqorî

Roja şewata sînemayê di şeva 13/11/1960î de, Mihemedê Seîd Axa (1928-1960), li çayxaneyê Amûdê rûniştî bû, jê re gotin agir bi sînemayê ketiye. Hingî ji çihê xwe

ku ew demirê hesinî yê ku bestên sînemayê li ser dihatin danîn, bi ser de hatiye xwarê û wî jî canê xwe, tevî canê wan 283 zarokên kurdan kiriye û bi wan re çûye bihiştê rengîn! Roja îro navê Mihemedê Seîd Axa bûye sembola mêraniyê di nav kurdên Sûriyê de.

Mirov nikare li dor bûyera sînemaya Amûdê raweste bêyî ku navê lehengê wê **Mihemedê Seîd Axa** neyîne ziman. Ew di sala 1928an de li Amûdê ji dayka xwe re çêbûye, biçûkaniya xwe li Amûdê wek ya tev zarokên

wê derbas kiriye. Çîroka evîndariya wî bi ciwanê Kurd re, bûye perçak ji folklorê kurdî.. Di

3-Anîna Erebban û ji encamên wê kurd bê xak û zevî man û avakirina 44 gundên erebban bû di nav xaka Kurdan de. Û wiha gelek xalên din hene.

Mirina Ûsivkê Çelebî

Piştî şewata sînemaya Amûdê, di roja 7/5/1962an de, Ûsivkê Çelebî dengbêjê gelêrî yê ku aheng bi gotin, deng û sazên tîlên tembûra xwe xweş dikirin, bi rengekî nepen di ahengek xwemalî de li Qamişlo, ji nişkê ve canê xwe ji dest dide! Û di dawiya şevê de,

çem bû û berê xwe da sînemaya malwêran. Dibêjin ku polîsan nedihîşt kes nêzikî deriyên sînemayê bibe. Ta ku Mihemedê Seîd Axa di hawara sînemayê de hatiye, çend sîle li polîsê

sala rojbûna wî de 1928, sînora bi rengekî fermî di navbera **Serxetê û Binxetê** de hatiye danîn û fransiyen Cizîr bi tevayî dagirkirine. Di sala 1937an de, ji ber serhildana bavê wî Seîd Axa, Amûdê bi firokeyên Fransîyan hatiye şewitandin û bavê wî jî Amûdê reviyaye, xwe li çiyayê Şingalê girtiye. Ji wê hingê ve ji Amûdê re tê gotin **Amûda Şewitî** an **Amûda Bavê Mihemed**. Hêja ye bêjim ku du stran li ser Mihemedê Seîd Axa hatine gotin, yek li dor evîdariya wî ji Zerga re û ya din li dor lehengiya wî di rizgarkirina zarokên sînemayê de.

Rewşa Kurdan Piştî Şewata Sînemayê Amûdê û hilgirtina Otomobîla Dr. Nûredîn Zaza

Piştî şewata sînemayê di roja 13/11/1960î de, Dr. Nûredîn Zaza yê ku yek ji namzetên Partiya Demokratî Kurdî bû ji bo parlamentoya Sûriyê. Berî hilbijartinan, digel çend hevalên xwe, di roja 28/12/1961ê hat bajarê Amûdê ji bo propagandê ji xwe re bike, di wê hatinê de xelkên Amûdê bi heyecan pêşwaziya wî kirin û rahiştin wî û otomobîla wî û pê re meşiyên. Di sala 1962an de nijadperestê Erebb Mihemed Teleb Hilal ku serokê emniyeta parêzgeha Cizîrê bû, wî di eynê salê de pirtûkek bi navê (Xwedinek di parêzgeha Cizîrê de, di warê yasayî, civakî û siyasî de), nivîsand û belav kir. Di vê pirtûka xwe de 12 bend ji bo bişaftin, erebkirin û nemana kurdan di Sûriyê de, hejmartin.

Ji encamên vê pirtûka wî:

1-Serjimara Awarte: di roja 5/10/1962an de li parêzgeha Cizîrê hat kirin û di encamê de 120 hezar kesên kurd, ji nasnameya Sûriyê hatin bidûr xistin.

2-Zinarra Erebbî ku Kurdan ji ber sînorê Tirkiyê ve bi 12-15 kîlomitroyan bidûr xînin.

termê wî davêjin ber deriyê mala wî. Rêjîm ji gotinên stranên wî aciz dibû, didît ku wek ku yek şerê wê dike. Gotinên wî dijî siyaseta wê tene gotin, ne li awayê siyaseta wê ne. Çend carekî ew digirtin, bersiv didan, lê her ew ji baweriya xwe nedihat xwarê û stranên xwe digotin. Strana wî jî bi xurtî û hezkirin di nav gel de belav dibûn. Stranên wî di govend û dîlanên kurdan de dihatin gotin. Rêjîm jî gelekî ji gotinên vê strana wî (**Zeîm Silo**), aciz bû.

Fermo çend firdik ji gotinên strana Zeîm Silo:

**Çûm Şamê wa bi dar e, Zeîm Silo
Hatim Şamê bi dar e, Zeîm Silo
Va Radya bar e bar e, Zeîm Silo
Va cerîda kir îlan e, Zeîm Silo
Mizgina min li Felaha, Zeîm Silo
Wê erdê bikin par e, Zeîm Silo**

**Çûm Şamê wa bi dar e, Zeîm Silo
Ti li va Axa û Mixtara, Zeîm Silo
Rahiştin qutên dara, Zeîm Silo
Berdan feqîr û jaran, Zeîm Silo
Feqîra bazdan bajara, Zeîm Silo
Ji ber zulma mixtara, Zeîm Silo
Êsir revyan bajara, Zeîm Silo**

**Çûm Şamê wa bi tîne, Zeîm Silo
Ez hatim Şamê bi tîne, Zeîm Silo
Her kes zane ti xayîne, Zeîm Silo
Ma dijminê me kî ne, Zeîm Silo
Em tevde fidawî ne, Zeîm Silo
Tereso, bertîlxuro, Zeîm Silo
Wey tîfî li zeyimê wilo, Zeîm Silo**

Di dawiya vê xepartina min de li dor şewata sînemaya Amûdê dikarim wilo bibêjim; nivîsandin ne henek û tinaz in. Ne yariyê ku mirov sebra xwe pê bîne û çax û deme xwe pê re derbas bike.. Nivîsandin berpirsyaftî ye.. Nivîsandin name ye.. Nivîsandin jî îro û sibe re ye.. Nexasim ku nivîsandin li dor wek van bûyerên veşartokî bin, ku di welatê min î birîndar de rûdabin û nû tene nivîsandin..

Ez bi wiha nivîsandin re rehet dibim û xwe pê rehet dikim!. Ji ber ku ji îro û sibe re ye.. Wê di pey min re, xweş dîdevan be ji dîroka miletê min re û wê baş nîşan be ji ked, xebat û westandina min re..

Bela kes bawer neke ez di guhê Ga de me! An goga gerdûnê li ser qîloçê Ga ye..! Ew heyam derbas bûye, rehma Xwedê lê be.. Roja îro silav li sifra hazir e. Tu çi tovî di xakê de bireşînî, tê berê wî tovî hilînî. Birayara qenc û neqencan di destê civakê de ye. Bav û kalên me ji mêj ve gotine: Qenckiro bi xwe kiro, xerabkîro bi xwe kiro. De werin, em xizmeta civaka xwe bikin, da ku civaka me jî, pesnê ked û xebata qecan bide.

Qamişlo 22/11/2022

navê Remezan Ubêd Alnasir li şûn wî danî. Sed mixabin ku evê dawî ji yê berê xerabtir zul û zordarî dijî xelkên Amûdê meşand.. û da ku dilê dê û bavê zarokên şewitandî xweş bike, ji bo her zarokê şewitî 600 lîreyên Sûriyê dane wan, lê gelek malbatan ew pereyên dewletê red û qebûl nekirin.

Di 40 rojiya şewata sînemayê de/ 1960, xelkên Amûdê û gundên derdorê, bi girs û hûr ve çûn bîranîna şewata sînemayê di dibistana

devê derî xistine û bi zor derbasî hundirê sînemayê bûye. Êrîşî nav rîvîna agirê sînemayê kiriye û her carê du zarok di bin çengê xwe de derxistine. Dibêjin hinan jê re gotiye, va kurê te Fehed ji sînemayê derketiye, tiştêk pê nehatiye. Wî li wan vegehandiye û gotiye: **Tev wek Fehed in. Tev zarokên min in.**

Hêjayê gotinê ye ku Fehed kurê wî yê tekane ye. Di encamê de wî 11 zarok ji nav rîvîna agirê dojeha sînemayê rizgar kirine. Ta

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyê? Ev **ave**.
Bu nêdir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

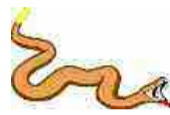
diran

Ev çiyê? Ev **dirane**.
Bu nêdir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyê? Ev **agire**.
Bu nêdir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyê? Ev **mare**.
Bu nêdir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyê? Ev **bizine**.
Bu nêdir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyê? Ev **balone**.
Bu nêdir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyê? Ev **bacane**.
Bu nêdir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyê? Ev **otomobile**.
Bu nêdir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyê? Ev **taCe**.
Bu nêdir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çiyê? Ev **Canie**.
Bu nêdir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyê# Ev **Cûcike**.
Bu nêdir? Bu cücədir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyê# Ev **finCane**.
Bu nêdir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyê? Ev **çave**.
Bu nêdir? Bu gözür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyê? Ev **çêleke**.
Bu nêdir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

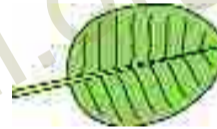
defter

Ev çiyê? Ev **dəftere**.
Bu nêdir? Bu dəftərdır.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyê? Ev **dare**.
Bu nêdir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

belg

Ev çiyê? Ev **belge**.
Bu nêdir? Bu yapraqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

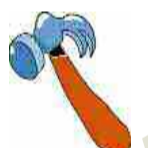
elok

Ev çiyê? Ev **eloke**.
Bu nêdir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyê? Ev **çaynîke**.
Bu nêdir? Bu çaynıkdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyê? Ev **çakûçe**.
Bu nêdir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyê? Ev **deste**.
Bu nêdir? Bu əldır.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyê? Ev **dile**.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyê? Ev **kere**.
Bu nêdir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyê? Ev **zebeşe**.
Bu nêdir? Bu qarğızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

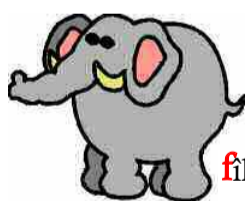
êleg

Ev çiyê? Ev **êlege**.
Bu nêdir? Bu jiletđır.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyê? Ev **hêke**.
Bu nêdir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

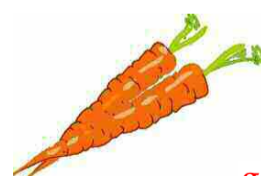
fîl

Ev çiyê? Ev **file**.
Bu nêdir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elephant.

fîrok

Ev çiyê? Ev **firoke**.
Bu nêdir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyê? Ev **gizêre**.
Bu nêdir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

gêzî

Ev çiyê? Ev **gêziye**.
Bu nêdir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyê? Ev **pêye**.
Bu nêdir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

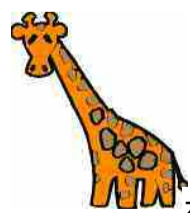
kêr

Ev çiyê? Ev **kêre**.
Bu nêdir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyê? Ev **finde**.
Bu nêdir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyê? Ev **zerafeye**.
Bu nêdir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyê? Ev **goreye**.
Bu nêdir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

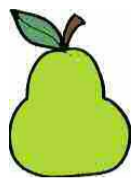
guh

Ev çiyê? Ev **guhe**.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

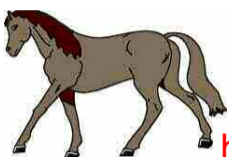
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

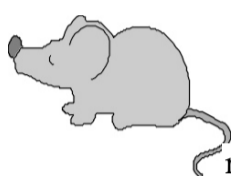
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

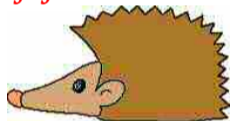

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gêmîdir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

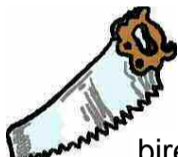
Ev çîye? Evjûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xərcəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşığıdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

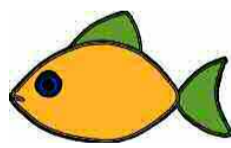
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

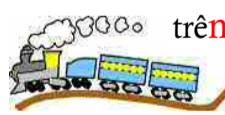
Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

Nn

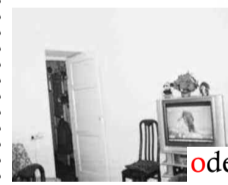
nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

ode

Ev çîye? Ev odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbîndir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

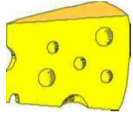
top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyê? Ev penîre.
Bu nêdir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

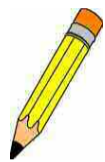
pîvaz

Ev çiyê? Ev pîvaze.
Bu nêdir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyê? Ev perçemeke.
Bu nêdir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyê? Ev pênûse.
Bu nêdir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çiyê? Ev beqe.
Bu nêdir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyê? Ev qaze.
Bu nêdir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyê? Ev meqese.
Bu nêdir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyê? Ev portqale.
Bu nêdir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

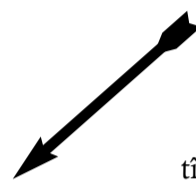
şêr

Ev çiyê? Ev şêre.
Bu nêdir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

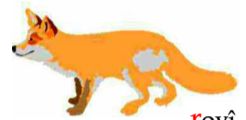
kêwrîşk

Ev çiyê? Ev kêwrîşke.
Bu nêdir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyê? Ev tîre.
Bu nêdir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyê? Ev roviye.
Bu nêdir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyê? Ev sêve.
Bu nêdir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyê? Ev stêrke.
Bu nêdir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyê? Ev şûre.
Bu nêdir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyê? Ev şeye.
Bu nêdir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyê? Ev tiriye.
Bu nêdir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyê? Ev tûtiye.
Bu nêdir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyê? Ev seye.
Bu nêdir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyê? Ev sêvike.
Bu nêdir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyê? Ev şîre.
Bu nêdir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

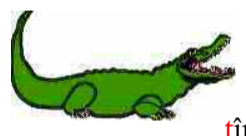
şûşe

Ev çiyê? Ev şûşeye.
Bu nêdir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyê? Ev pirtûke.
Bu nêdir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyê? Ev tîmsahe.
Bu nêdir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyê? Ev utiye.
Bu nêdir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyê? Ev guhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyê? Ev bilûre.
Bu nêdir? Bu tütëkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyê? Ev brûske.
Bu nêdir? Bu ıldırımđır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyê? Ev çave.
Bu nêdir? Bu gözđür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

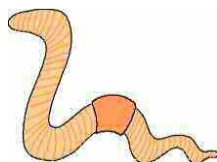
keVok

Ev çiyê? Ev keVoke.
Bu nêdir? Bu göyörçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyê? Ev gule.
Bu nêdir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyê? Ev kurme.
Bu nêdir? Bu qurđdur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

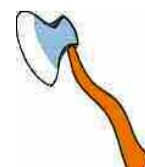
çûk

Ev çiyê? Ev çûke.
Bu nêdir? Bu quşđur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyê? Ev dupişke.
Bu nêdir? Bu əqrəbđdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

biVir

Ev çiyê? Ev biVire.
Bu nêdir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

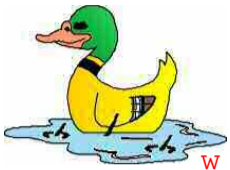
berçavik

Ev çiyê? Ev berçavike.
Bu nêdir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

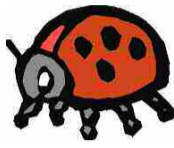
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewê.
Bu nêdir? Bu kêklickir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

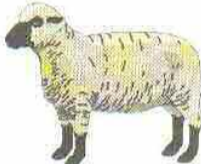
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdir.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

yek

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirilî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Ii	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Ûu	Юю	Ûü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zeytûn

СДС ГОТОВЫ К АТАКАМ ИГ

Возглавляемые курдами "Сирийские Демократические Силы" (СДС) объявили о режиме боевой готовности после атаки "Исламского государства" (ИГ) на тюрьму в Ракке.

26 декабря несколько боевиков ИГ атаковали штаб службы безопасности, расположенный возле военной тюрьмы в сирийской Ракке, убив шесть членов СДС и внутренних сил безопасности. В ходе перестрелки также были убиты два террориста ИГ.

Как сообщил представитель СДС Фархад Шами, курдские силы получили информацию о возможных атаках ИГ во время новогодних праздников в городах Ракка, Хасака и Камышлы. По словам представителя СДС, новый лидер ИГ, пришедший к власти после того, как его предшественник был убит в октябре этого года, хочет таким образом заявить о присутствии своей группировки.

После нападения в Ракке главнокомандующий СДС Мазлум Абди предупредил об угрозе возрождения ИГ на севере Сирии. "Мы внимательно следим за передвижениями террористических ячеек ИГИЛ в Ракке", — написал командующий он в Twitter. "Сегодня утром его ячейки нанесли удар по зданиям службы безопасности и военным зданиям в городе, убив 6 бойцов и ранив других".

США потребовали от Ирана освободить задержанных участников протестов

США требуют от властей Ирана без каких-либо условий освободить всех заключенных, участвовавших в антиправительственных протестах на территории страны, заявил официальный представитель американского госдепа Нед Прайс.

"Мы требуем безусловного освобождения всех людей, заключенных в Иране за мирное осуществление своих свобод", — говорится в распространенном им заявлении.

По словам Прайса, международное сообщество продолжает поддерживать "храбрых иранских женщин" в том числе, через исключение Ирана из Комиссии по положению женщин ООН.

Экономический и Социальный Совет ООН (ЭКОСОС) 14 декабря проголосовал за резолюцию США об исключении Ирана из состава Комиссии ООН по положению женщин за нарушения прав женщин. "За" резолюцию проголосовали 28 стран. Против были 8 государств, включая Россию. В иранском МИД категорически осудили резолюцию, подчеркнув, что она не имеет юридической силы и противоречит Уставу ООН.

С середины сентября в Иране проходят массовые беспорядки из-за гибели молодой девушки Махсы Амини после того, как ее задержала полиция нравов. Жители страны обвинили в ее смерти сотрудников сил правопорядка. Иранки стали массово публиковать в соцсетях видеозаписи, на которых обрезали себе волосы и сжигали хиджаб.

За два с половиной месяца протесты приобрели радикально-экстремистский характер. Почти ежедневно участники беспорядков стали совершать нападения на духовных лиц, настоятелей иранских мечетей, сотрудников сил безопасности — полиции, КСИР, а также членов одной из крупных военных структур — Басидж. В конце октября и начале ноября в Иране также произошло два теракта: первый — в городе Шираз, второй — в небольшом городе в провинции Хузестан, на юге страны. Террористы обстреляли из полуавтоматического оружия группы гражданских лиц и сотрудников полиции.

Власти Ирана обвиняют страны Запада в поддержке протестующих, которые в своих СМИ тиражируют сообщения подрывного, антииранского характера, а также призывают иранское население к осуществлению революционных мероприятий и свержению власти в стране. Правоохранительные органы проводят массовые задержания лиц, завербованных разведслужбами западных стран, Израиля и Саудовской Аравии.

kurdistan.ru

Курдистан готов к приему туристов в новогодние праздники

Региональное правительство Курдистана (КРГ) завершило все приготовления к приему туристов во время выходных дней Нового года. Как сообщил 25 декабря в интервью "BasNews" глава медиа-отдела управления по туризму КРГ Ибрагим Абдулмаджид, в рамках подготовки туристам также будет предоставлено множество новых услуг, которые помогут им получить больше удовольствия от пребывания в курдском регионе Ирака.

"Была проведена подготовка к приему туристов на погранпереходах и в аэропортах, и все наши управления в городах и самостоятельные администрации полностью согласовали с полицией и контрольно-пропускными пунктами, чтобы облегчить въезд туристов", — отметил он. "Другие команды будут на контрольно-пропускных пунктах и предоставят гидов". Между тем, в дополнение к запуску "горячей линии", по которой туристы смогут обратиться за помощью в случае возникновения каких-либо проблем, КРГ также создало специальные группы для посещения туристических мест и обеспечения безопасности районов.

"В этом году во всех городах Курдистана будет проведено большое количество торжеств, и для этого мы согласовали свои действия с частным сектором и туристическими компаниями, и с сегодняшнего дня туристы начнут прибывать в Курдистан", — заключил представитель.

kurdistan.ru

Вадим Макаренко "Курдско-пуштунские параллели как отражение лимитрофной природы курдского и пуштунского миров"

Уважаемые читатели, предлагаем вам ознакомиться с новой работой кандидата экономических наук, старшего научного сотрудника Центра изучения стран Ближнего и Среднего Востока Института востоковедения РАН Макаренко Вадима Владимировича "Курдско-пуштунские параллели как отражение лимитрофной природы курдского и пуштунского миров".

Она представлена в журнале "Вестник Института Востоковедения" (стр. 153) по ссылке:

Предисловие:

Курдистан и Пуштунистан представляют собой глубоко разделенные общества, состоящие из множества кланов и племен, которые, воспринимая себя как единый этнос, постоянно и отчаянно конкурируют между собой внутри, часто так, что возникают междоусобицы, но в конечном счете всегда находят общий язык, когда нужно отражать внешнее вторжение. Это качество является для этих обществ ключевым и неотъемлемым, поскольку, несмотря на смену внешних обстоятельств, они сохраняют свою внутреннюю разрозненность, которая превратилась в одно из их цивилизационных

качеств и воспринимается как важнейший признак их идентичности. Было много попыток ответить

материальных ресурсов, а с другой — эти регионы формируют буферные пространства, лимитрофы,

на вопрос о причинах появления и особой устойчивости этих характерных черт, но они остались неудовлетворительными. Автор видит причину возникновения первоначальной геокультуры глубоко разделенного единства, а затем и соответствующей цивилизации в гористом ландшафте и в транзитной природе регионов многовекового проживания этих народов. С одной стороны, они используют контроль над транзитными территориями как средство получения

между сильными государствами (империями), которые в момент своего подъема стремятся в ущерб противнику подчинить себе это лимитрофное пространство, но в итоге из соображений собственной безопасности оказываются заинтересованы в том, чтобы эти общества сохранялись и продолжали существовать в состоянии глубокого внутреннего разделения, поскольку только в этом состоянии они выполняют свою буферную функцию...

kurdistan.ru

Турция попросила Россию открыть небо Сирии для операции против курдов

Турция ведет переговоры с Россией об открытии воздушного пространства над севером Сирии, чтобы провести там операцию против курдских "террористов", заявил министр обороны страны Хулуси Акар, передает Audinlik.

"Наша работа по нейтрализации террористической организации продолжается. Мы ведем переговоры с русскими об открытии воздушного пространства

[Сирии]", — сказал он.

Кроме того, рассказал Акар, налаживаются "контакты по трехстороннему сотрудничеству Турция — Россия — Сирия" и непосредственно с Сирией. Министр отметил, что Анкара намерена ликвидировать угрозы Турции на сирийской территории.

На севере Сирии располагается российская авиабаза Хмеймим, где дислоцирована группировка

средств ПВО.

20 ноября Турция начала военную операцию "Коготь-меч" против "Рабочей партии Курдистана" (РПК, Анкара считает ее террористической организацией) на севере Сирии и Ирака. За неделю до этого в Стамбуле произошел теракт, в результате которого погибли шесть человек и не менее 80 пострадали, и Турция возложила ответственность за него на курдов. В РПК отрицают причастность ко взрыву.

Турецкие силы нанесли авиаудары по территориям, которые "использовались террористами в качестве базы для нападений", в том числе в Сирии. Дамаск неоднократно осуждал присутствие Турции на своей территории. Акар рассказал, что за текущий год на севере Ирака и Сирии было обезврежено около 4 тыс. террористов, против них провели 553 операции, из них — 100 крупных.

kurdistan.ru

Мазлум Абди предупреждает об угрозе возрождения ИГ в Сирии

Главнокомандующий возглавляемыми курдами "Сирийскими Демократическими Силами" (СДС) Мазлум Абди предупредил о возможности возрождения "Исламского государства" (ИГ, ИГИЛ) на севере Сирии. Замечания Абди прозвучали 26 декабря, через несколько часов после того, как боевики ИГ атаковали штаб службы безопасности возле военной тюрьмы в Ракке, убив несколько членов СДС и внутренних сил безопасности.

"Мы внимательно следим за передвижениями террористических ячеек

ИГИЛ в Ракке", — написал командующий СДС в Twitter. "Сегодня утром его ячейки нанесли удар по зданиям службы безопасности и военным зданиям в городе, убив 6 бойцов и ранив несколько".

Как сообщает "Сирийская правозащитная организация", группа террористов ИГ атаковала штаб СДС, расположенный возле тюрьмы военной разведки, в которой содержатся около 900 членов ИГ, попытавшись освободить заключенных.

Ранее в тот же день сообщалось о столкновениях между силами СДС и

боевиками ИГ в ходе попытки освободить заключенных членов ИГ в тюрьме Ракки. В ходе столкновений были убиты шесть членов СДС и "Асайиш", а также два боевика ИГ. Как заявил в Twitter главнокомандующий СДС, "эти террористические действия совпадают с постоянными угрозами со стороны Турции, направленными против безопасности и стабильности в регионе". "Информация, полученная из Ракки, указывает на опасные приготовления ячеек ИГИЛ. Мы не должны этого терпеть", — заключил курдский командир.

kurdistan.ru

Власти Израиля пообещали не допустить появления ядерного оружия у Ирана

Ни одно правительство Израиля не допустит появления у Ирана ядерного оружия. Об этом 28 декабря заявил премьер-министр

Израиля Биньямин Нетаньяху. "Израиль несет ответственность за то, чтобы не допустить появления ядерного оружия у Ирана", — цитирует Лапиду его канцелярия.

Ранее, 3 ноября, в Израиле

прошли выборы. Крупнейшей парламентской фракцией в кнессете 25-го созыва становится возглавляемая экс-премьером Нетаньяху партия "Ликуд". До этого, 12 сентября, министр обороны Израиля Бени Ганц заявил, что Иран продолжает дви-

жение к созданию ядерного оружия и всё ближе подходит к этой цели. По его словам, за последние годы в Иране обрели знания о ядерном вооружении, а руководство страны в течение нескольких недель может получить необходимый материал для создания оружия.

До этого, 26 июля, Ганц заявил, что Израиль может нанести удар по Ирану, чтобы сдержать развитие его ядерной программы. Тогда он назвал Иран угрозой для всего мира.

Нетаньяху был премьером с 1996 по 1999 год и с 2009 по 2021 год, в общей сложности больше 15 лет — дольше всех в истории страны.

kurdistan.ru

еврейского государства Яир Лапид.

"Ни одно израильское правительство не допустит появления ядерного Ирана. Если нужно действовать — будем действовать. Я обсуждал это с будущим премьер-министром [Биньямином] Нетаньяху, и это одна из немногих тем, по которым среди израильской обще-

прошли пятые за последние три года досрочные парламентские выборы. Крупнейшей парламентской фракцией в кнессете 25-го созыва становится возглавляемая экс-премьером Нетаньяху партия "Ликуд".

До этого, 12 сентября, министр обороны Израиля Бени Ганц заявил, что Иран продолжает дви-

Прокуратура считает, что курды не были первоначальной целью расстрелявшего людей в Париже

Пожилой француз, убивший в пятницу трех человек возле курдского культурного центра в Париже, не преследовал целью убить именно курдов и первоначально планировал совершить преступление в пригороде Сен-Дени. Об этом говорится в заявлении прокуратуры Парижа, выдержки из которого приводит в воскресенье радио France info.

"Он рано утром отправился в Сен-Дени с оружием и патронами, чтобы убивать иностранцев", — заявили в прокуратуре по итогам допроса 69-летнего француза, устроившего стрельбу. Уже на месте он передумал, поскольку решил, что на улице "слишком мало людей", а на нем якобы неподходящая одежда, "мешающая быстро перезарядить оружие". Его слова подтверждаются найденным у него билетом на общественный транспорт из Сен-Дени, пробитым в 06:50 (08:50 мск), и кадрами уличного видеонаблюдения.

Вернувшись домой, он позже направился на улицу Энгийен в 10-м округе Парижа. Задержанный рассказал, что ни с кем из убитых возле культурного центра он знаком не был, и добавил, что не определил для себя точное количество жертв, он лишь хотел истратить боезапас и совершить самоубийство в конце. В итоге на улице он расстрелял двух женщин и мужчину, после чего зашел в соседнюю парикмахерскую, где ранил еще трех человек, прежде чем его задержали.

По данным прокуратуры, пять из шести человек, в которых стрелял француз, были с турецким гражданством, у шестого было французское гражданство. Также власти уточнили, что угрозы для

жизни троих раненых больше нет. Двое из них остаются в больнице.

Ненависть к иностранцам

Выбор курдов в качестве жертв задержанный объяснил якобы тем, что злился на них, потому что "во время борьбы с террористиче-

ской группировкой "Исламское государство" (ИГ, запрещена в РФ - прим. ТАСС) они брали пленных вместо того, чтобы убивать их". В то же время, со слов стрелявшего, это было скорее предлогом, потому что он испытывает ненависть ко всем иностранцам, что подтвердили и его родственники.

На допросе мужчина рассказал, что его "ненависть к иностранцам стала паталогической" после 2016 года, когда в его дом залезли грабители. В заявлении не уточняются подробности этого дела, однако, как писала ранее газета Le Figaro, в тот год его впервые задержали за нападение с ножом, предположительно, на своего грабителя.

Оружие, которое 69-летний француз использовал во время нападения, он приобрел четыре года назад у члена стрелкового клуба, в котором состоит. Продавец, по его словам, сейчас уже умер, а оружие он прятал с тех пор в доме родителей.

В настоящее время пенсионера содержат под стражей в психиатрической больнице, куда его перевели из следственного изолятора по медицинским показаниям. В столичной прокуратуре подчеркнули, что, несмотря на перевод муж-

чины в медицинское учреждение, расследование продолжается. Уголовное дело заведено по статьям "Убийство", "Умышленное преступление" и "Насилие с отягчающими обстоятельствами".

Беспорядки в Париже

В пятницу вечером близ места митинга курдской общины, который перерос в стычки с полицией. Согласно последним данным, в столкновениях около десятка стражей порядка получили травмы. Митинг в память о жертвах трагедии также состоялся в Париже в субботу. Однако вскоре после его начала он вылился в столкновения с сотрудниками правоохранительных органов, а также поджоги машин и акты вандализма. При пресечении беспорядков пострадали более 30 полицейских, 11 зачинщиков удалось задержать. Вместе с тем организаторы акции заявили, что стычки были вызваны действиями провокаторов.

kurdistan.ru

КРГ будет предоставлять бесплатные медицинские услуги семьям мучеников

Девятый кабинет Регионального правительства Курдистана (КРГ), возглавляемый премьер-министром Масруром Барзани, принял решение о предоставлении бесплатного меди-

цинского обслуживания семьям мучеников (погибших на фронтах и жертв репрессий) в государственных больницах.

"Расширение объема медицинских услуг в государственных больницах и предоставление пациентам бесплатной медицинской помощи является одним из основных пунктов повестки дня девятого кабинета Регионального правительства Курдистана, направленной на дальнейшую помощь гражданам", — говорится в официальном заявлении.

Бесплатные медицинские услуги будут предлагаться пациентам, посещающим государственные медицинские центры и больницы, в то время как в частных больницах они будут получать 50-процентные скидки.

Решение было одобрено Советом министров, а министр по делам мучеников и Анфалья и министр здравоохранения подписали совместное соглашение.

Государственные услуги включают лечение, обследования, а также хирургию. Решение также распространяется на политзаключенных и жертв химического оружия.

kurdistan.ru

Курдская община планирует провести еще три акции в Париже

Курдский демократический совет Франции планирует провести еще три демонстрации в Париже 4, 7 и 9 января в память о курдах, застреленных в пятницу, а также о трех убитых в январе 2013 года активистах, сообщила РИА Новости пресс-секретарь организации Бериван Фират.

"Еще до атаки в пятницу мы планировали акцию 4 января в память об убитых в 2013 году активистах. Теперь мы продолжим наши акции. Седьмого января мы устроим очень масштабную акцию на уровне ЕС, а 9 января состоится памятное мероприятие, организованное мэрией Парижа", — рассказала она. Фират отметила, что курдская община пристально следит за расследованием и не верит в то, что обвиняемый в атаке на курдов в пятницу является психически нездоровым, как утверждает следствие. "Он пришел абсолютно спокойно и заявил, что пришел убивать курдов. Он сказал это полиции, сказал, что ненавидит курдов. Он не сумасшедший", — добавила пресс-секретарь.

В пятницу 69-летний мужчина открыл огонь на улице недалеко от курдского культурного центра в 10-м округе Парижа, убив троих курдов. Позже он объяснил свои действия расизмом и патологической ненавистью к иностранцам. Стрелявший был переведен в психиатрическое отделение полиции, так как следствие сочло его состояние несовместимым с содержанием под стражей. В понедельник он предстанет перед следственным судьей, прежде чем ему предъявят обвинения.

Ранее в Париже прошла демонстрация в память о трех застреленных в пятницу активистах курдской общины, а также о трех активистах, убитых в январе 2013 года.

"Акция прошла мирно, в ней приняли участие около полутора тысяч человек. Представители курдской общины несли фотографии погибших и скандировали лозунги, призывая к справедливому расследованию двух инцидентов, которые они считают актами терроризма со стороны Турции.

В субботу демонстрация курдов переросла в стычки со стражами правопорядка. Они начали блокировать улицы, для разгона толпы полиция применила слезоточивый газ. Позднее протестующие стали разбивать автобусные остановки, переворачивать автомобили, поджигать мусорные баки. Они также вынимали бульдозеры из дорожной брусчатки, чтобы забрасывать ими полицию. В итоге в субботу на беспорядках в столице Франции были задержаны 11 человек, пострадали более 30 сотрудников правоохранительных органов.

kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 48 (512) 25-31 декабря 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Иракский суннитский лидер приветствует роль Масуда Барзани в сохранении культуры сосуществования

24 декабря курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), принял в Эрбиле главу суннитского благотворительного

фонда Ирака Мишана аль-Хазраджи, который в ходе встречи высоко оценил роль Барзани в сохранении культуры мирного сосуществования между всеми компонентами

Курдистана.

В заявлении штаб-квартиры Барзани сказано, что Хазраджи также высоко оценил усилия курдского лидера по объединению различных этнических и религиозных групп.

Он поблагодарил регион Курдистан за то, что в трудные времена регион принял сотни тысяч перемещенных семей из разных городов Ирака, и назвал это образцом для других частей страны.

На встрече также обсуждались последние события в политическом процессе Ирака и положение граждан в центральных и южных провинциях. kurdistan.ru

Новая Зеландия выделила около 1,6 миллиона долларов на разминирование иракских территорий

Служба по разминированию Организации Объединенных Наций (ЮНМАС) в Ираке приветствует новый взнос в размере 2 490 000 новозеландских долларов (приблизительно 1 622 000 долларов США) от правительства Новой Зеландии, увеличивающий общий вклад Новой Зеландии с 2018 года до 5 740 000 миллионов новозеландских долларов (приблизительно 3 084 000 долларов США). Загрязнение территории Ирака взрывоопасными боеприпасами, в том числе самодельными взрывными устройствами (СВУ) в районах, освобожденных от "Исламского государства" (ИГ), а также унаследованными от предыдущего конфликта минами и другими взрывоопасными материалами продолжает угрожать жизни иракцев. Это также препятствует безопасному возвращению перемещенных лиц и продуктивному использованию земли для строительства жилья и сельского хозяйства.

Дополнительный взнос от правительства Новой Зеландии еще больше укрепит консультативную и техническую поддержку ЮНМАС Ирака национальным органам по разминированию, а именно Управлению по разминированию и Агентству по разминированию Иракского

Курдистана. Благодаря постоянной технической поддержке расширятся возможности национальных властей по самостоятельному руководству, управлению и осуществлению операций по разминированию в Ираке. Кроме того, финансирование будет поддерживать иракские национальные НПО в рамках модели партнерских грантов ЮНМАС, когда международные НПО передают знания и опыт национальным операторам.

Как заявил временный поверенный в делах посольства Новой Зеландии в Ираке (резидент в Абу-Даби) Сэм Оконнор, "Новая Зеландия рада продолжать поддерживать усилия ЮНМАС, направленные на то, чтобы помочь Ираку избавиться от неразорвавшихся мин и других боеприпасов и сократить количество ранений и смертей, которые они вызывают. Очень отраднo слышать, что иракские

организации и власти все активнее руководят этой работой и что ЮНМАС находится на пути к усилению национального реагирования на взрывоопасные боеприпасы".

"Щедрый трехлетний вклад правительства Новой Зеландии позволит ЮНМАС в Ираке продолжать оказывать необходимую поддержку правительству Ирака и национальным операторам. При постоянной помощи со стороны Новой Зеландии ЮНМАС продолжит укреплять национальные меры по защите гражданского населения от наследия взрывоопасных боеприпасов и, в более широком смысле, позволит гуманитарным усилиям, усилиям по стабилизации и реконструкции продвигаться вперед, не встречая препятствий со стороны угрозы взрывоопасных боеприпасов", — сказал г-н Пер Лодхаммар, руководитель программы по разминированию ЮНМАС в Ираке. kurdistan.ru

Израиль: Тегеран планирует атаковать арабские монархии

Иран планирует новые нападения на арабские страны Персидского залива, заявил глава израильской разведки "Моссад" Давид Барнеа. Об этом 24 декабря сообщил новостной портал Arab News.

Давид Барнеа также заявил, что Тегеран продвигает свою ядерную программу с беспрецедентной скоростью.

Глава разведки назвал иранский режим "наглым" и сказал: "Поскольку одна рука отправляет иранских дипломатов в Вену для переговоров, другая рука отправляет иранских террористов убивать невинных людей по всему миру".

Саудовская Аравия обвиняет Иран в крупной атаке на нефтяную инфраструктуру на востоке королевства в 2019 году с использованием боевых беспилотников.

В последние годы королевство также неоднократно подвергалось ударам беспилотников, ракет и минометов, выпущенных поддерживаемыми Ираном ополченцами-хуситами в Йемене.

Ранее в этом году в американских и саудовских СМИ сообщалось, что Иран якобы планирует начать военную операцию против Саудовской Аравии ввиду поддержки ею беспорядков в Исламской Республике.

Хуситы также атаковали столицу ОАЭ Абу-Даби с помощью

Турция обстреляла две деревни в сирийской Ракке

Турецкие силы и сирийские исламистские группировки, подконтрольные Анкаре, 25 декабря обстреляли две деревни,

находящиеся под контролем возглавляемых курдами "Сирийских Демократических Сил" (СДС), на севере сирийской Ракки.

"Обстрел был сосредоточен на деревнях Джалглу и Зри в сельской местности на западе Тель-Абьяд, к северу от Эр-Ракки", — сообщила Сирийская правозащитная организация. "О пострадавших не сообщается". Днем раннее сухопутные войска в Турции обстреляли тяжелыми артиллерийскими снарядами деревню Сайда, лагерь Айн-Исса и международную дорогу М4 к северу от Ракки", — говорится в сообщении. Турция рассматривает сирийские курдские силы как ответвление турецкой "Рабочей партии Курдистана" (РПК), которую Анкара считает террористической организацией. Ранее Турция провела несколько наземных операций против курдов на северо-востоке Сирии. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17
Navnisan: Bakı Az1040, soğaq
S.Mêhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500